

BAZ İSTASYONLARININ SEBEP OLDUĞU ZARARLARDAN DOĞAN SORUMLULUĞUN HUKUKİ NİTELİĞİ

*The Legal Character of Liability Arising from the Damages Caused
by Base Stations*

Doç. Dr. Ferhat CANBOLAT* - Dr. Ayça ZORLUOĞLU YILMAZ**

Geliş Tarihi: 29.01.2020 Kabul Tarihi: 03.04.2020

ÖZET

Çağımızda teknoloji ve iletişim sektöründe büyük gelişmeler meydana gelmiştir. Daha önceki yüzyıllara nazaran teknolojinin gelişme hızı katlanarak artmaktadır. Bu çağdaki gelişmelerin en önemlilerinden biri de cep telefonlarının keşfi ve yaygınlaşması olmuştur. Cep telefonu teknolojisinin hızlı gelişimi ve artışı sonucu adeta küçük bir bilgisayar niteliğinde olan cep telefonları neredeyse herkesin eriştiği bir teknoloji haline almıştır. Cep telefonları ile iletişimin artması sonucu, bu ihtiyacı karşılamak amacıyla baz istasyonları da büyük bir hızla çoğalmıştır. Baz istasyonları önceleri çatı gibi yüksek taşınmazlar üzerine sabit bir şekilde kurulurken, son yıllarda minibüs gibi hareketli araçların üzerine monte edilerek mobil bir nitelik de kazanmıştır. Baz istasyonları elektromanyetik dalgalar aracılığıyla hizmet verirler. Bu teknolojinin nispeten yeni olması sonucu yaydığı elektromanyetik dalgaların insan sağlığı üzerinde olumsuz sonuçlar doğurup doğurmayacağı bu alanın uzmanları arasında halen hararetle tartışılmaktadır. Toplumda baz istasyonlarının konut, işyeri ve okullara çok yakın kurulması durumunda insan sağlığı üzerinde olumsuz etkiler doğuracağı görüşü hakimdir. Baz istasyonlarının faaliyeti sonucu yayılan elektromanyetik dalgalar sebebiyle bir zarar oluştuğunda bu zarardan kimin, hangi hukuki sebeple sorumlu olduğu hususunda da belirsizlik bulunmaktadır. Bu çalışmada öncelikle baz istasyonlarının kurulması, yapısı ve zarar oluşturma riski incelenmiştir.

ABSTRACT

In our age, great developments have occurred in the technology and communication sector. Compared to previous centuries, the rate of development of technology has been increasing exponentially. One of the most important developments in this era was the discovery and expansion of mobile phones. As a result of the rapid development and increase of mobile phone technology, mobile phones, which almost have a character of small computers, become a technology that is accessible by almost everyone. As a result of the increase in communication with mobile phones, base stations have multiplied rapidly in order to meet this need. While base stations were initially installed on high immovable properties such as roofs, in recent years they have been mounted on mobile vehicles such as minibuses and have gained a mobile character. Base stations serve by electromagnetic waves. As this technology is relatively new, whether the electromagnetic waves emitted will have negative consequences on human health is still highly debated among the experts in this field. The opinion in society is that if base stations are established very close to housing, workplaces and schools, it will have negative effects on human health. There is also uncertainty as to who is responsible on which grounds for the damage caused by electromagnetic waves emitted as a result of the activity of base stations. In this study, firstly the establishment, structure and risk of damages of base stations are examined.

* Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk ABD. Öğretim Üyesi, f.canbolat@hacettepe.edu.tr, ORCID ID:0000-0003-2894-7119.

** Hacettepe Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk ABD. Öğretim Görevlisi, azorluoglu@hacettepe.edu.tr, ORCID ID:0000-0001-7250-4097.

Akabinde baz istasyonları sonucu bir zarar doğması halinde kimin sorumlu olacağı konusu 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu öncesi ve sonrası dönem Yargıtay kararları da nazara alınarak değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tehlike sorumluluğu, taşınmaz malikinin sorumluluğu, kusursuz sorumluluk, baz istasyonu, GSM operatörü

Subsequently who is responsible for the damage caused by electromagnetic waves emitted as a result of the activity of base stations by taking into consideration the era before and after the Turkish Code of Obligations No. 6098 and decisions of the Supreme Court of Appeals were also evaluated.

Keywords: Strict Liability, Liability of Real Estate Owner, Liability Without Fault, Base Station, GSM Operator

GİRİŞ

Teknolojinin hızlı gelişimi sonucu iletişim sektörünün geldiği nokta itibarıyla cep telefonları, mobil Wi-Fi modemleri ve GPRS uygulamaları günlük hayatın olağan bir parçası haline gelmiştir. Cep telefonları artık yalnızca iki kişi arasında konuşmayı veya mesajlaşmayı sağlayan araçlar olmaktan çok daha fazlası haline gelmiştir. Günümüz teknolojisinin geldiği noktada, cep telefonları artık konuşma ve mesajlaşma özelliklerinin yanı sıra üstün özellikli birer kamera, takip cihazı, hatta küçük birer bilgisayar niteliğindedir. Cep telefonu kullanıcılarının ve cep telefonlarının özelliklerinin artması ile cep telefonları yediden yetmişe tüm toplum tarafından kullanılan araçlar özelliğini kazanmıştır. Cep telefonlarının kullanımındaki hızlı yükselişi, cep telefonları yoluyla sağlanan iletişimin de artmasına sebep olmuştur¹. Cep telefonlarının artışı beraberinde baz istasyonlarının da artmasına yol açmıştır. Baz istasyonlarının çoğalması, bunların çevre ve insan sağlığı üzerinde uzun dönemde zarara neden olup olmadığı tartışmalarını da beraberinde getirmiştir².

¹ Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun resmî verilerine göre; "2017 yılı dördüncü çeyrekte 77,8 milyon olan mobil telefon abone sayısı %3,0 artışla 2018 yılı dördüncü çeyrekte 80,1 milyona çıkmıştır." <https://www.btk.gov.tr/uploads/pages/iletisim-hizmetleri-istatistikleri/haber-bulteni-2018-4.pdf>, (Erişim Tarihi: 18.06.2019).

² Konuya ilişkin bazı uzmanlar; baz istasyonlarının kansere yol açtığının kesinleştiğini ileri sürmektedirler, bkz. <https://www.haberler.com/prof-dr-seker-baz-istasyonlari-kansere-yol-aciyor-11537689-haberi/>, (Erişim Tarihi: 18.06.2019). bu konuya ilişkin TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası'nın basın açıklamasına göre, "EMO ve EMO Ankara Şubesi ile Ankara Tabip Odası, baz istasyonlarının şehir dışına çıkarılma kararını doğru bulurken, BTK, MOBİLSAD, TÜBİSAD, Teknoloji Bilgilendirme Platformu baz istasyonlarının şehir dışına çıkarılmasına karşıdır.", ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.emo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=93451&tipi=5&sube=0, (Erişim Tarihi: 18.06.2019). Elektrik Mühendisleri Odası (EMO) Ankara Şubesi ile Ankara Tabip Odası tarafından "Cep telefonları ve baz istasyonları, merak edilen sorular ve yanıtları" adlı çalışmada bu konuya ilişkin değerlendirmelere yer verilmiş ve zarar riski olduğu vurgulanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. http://www.emo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=93125&tipi=4&sube=14, (Erişim Tarihi: 18.06.2019). Karşıt görüşe göre ise; Bilgi Teknolojileri ve Haberleşme Kurumu'nun Baz İstasyonları ve Sağlık başlıklı açıklamasında; mobil telefonlar ve baz istasyonları tarafından kullanılan RF (Radyo Frekans) dalgaların kanser yapacak nitelikte olmadığı ileri sürülmüştür. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.bthk.org.tr/tuketici/baz-istasyonlari-ve-saglik>, (Erişim Tarihi: 18.06.2019). Türkiye Kanserle Savaş Vakfı'nın internet sayfasında da benzer bir görüş ileri sürülmüş ve "Cep telefonları ve baz istasyonları iyonizan olmayan radyasyon kaynaklarıdır. Bu tip radyasyon DNA hasarı veya doğrudan hücre hasarı yapmaz. Ama bazı bilim adamları iyonizan olmayan radyasyonun melatonin sentezini azaltarak tümör gelişimini kolaylaştırdığını düşünmektedir. Bu konuda yapılmış olan hayvan çalışmalarında iyonizan olmayan radyasyon ve hayvanlarda kanser gelişimi arasında ilişki bulunmamıştır. Baz istasyonlarına veya radyo-televizyon vericilerine yakın yaşayan çocuklarda kanser riskini araştıran birkaç çalışmada da, bu riskte artış saptanmamıştır. Erişkinlerde de iyonizan olmayan radyasyon ve kanser ilişkisini araştıran çalışmaların büyük çoğunluğunda anlamlı ilişki tesbit edilmemiştir.

Cep telefonları ile kurulan iletişimin artışı sonucu baz istasyonlarının giderek yetersiz hale gelmesi ile Şehir merkezlerinde, ev çatılarında bu istasyonlar kurulmaya başlanmıřtır³. Baz istasyonlarının kullanım alanı cep telefonları ile de sınırlı değildir. Bu istasyonlar elektronik haberleşmenin yanı sıra internet, GPRS, navigasyon, hasta takibi, görüntülü görüşmeler, dijital yayıncılık ve radyo gibi pek çok alanda kullanılmaktadır⁴. Özellikle apartman çatılarında bu istasyonların kurulması, apartmanlara da bir ek gelir kaynağı olduğundan adeta tercih edilir bir duruma gelmiştir. Bunun sonucu olarak neredeyse her mahallede, birden fazla bina üzerinde farklı GSM operatörlerine ait baz istasyonlarını görmek olağan bir hâl almıştır. İlerleyen süreçte bina üzerlerindeki sabit istasyonların yetersiz duruma gelmesi ile mobil istasyonlar oluřturulmuřtur⁵. Bu mobil istasyonlar, insan yoğunluğunun yalnızca belirli dönemlerde arttığı üniversiteler, yurtlar, konferans salonları, konser alanları ve stadyumlar gibi yerlerde de, buralarda yıl boyu sabit bir istasyon kurmak cazip olmadığından, sıkça kullanılmaya başlanmıştır.

Ancak unutulmamalıdır ki kronik maruziyetin etkileri geç ortaya çıkabilir. Sigara kullanımı dünyada yaygınlaştıktan 20 yıl kadar sonra akciğer kanseri dünyada patlamıştır. Baz istasyonu ve cep telefonu kullanımının da insan hayatına bu kadar yoğun girmesi yenidir ve uzun dönem etkileri takip edilecektir.” açıklaması yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. <http://www.kanservakfi.com/menekse-ve-yasam-dergisi-146/baz-istasyonlari-ve-kanser-55.html>, (Erişim Tarihi: 18.06.2019).

- ³ Bir gazete haberine göre; Türkiye çapında toplamda 187 bin 808 adet baz istasyonu bulunmaktadır ve bu istasyonların konumları, ticarî sır kabul edilerek açıklanmamaktadır. Haber için bkz. <https://t24.com.tr/haber/baz-istasyonlari-nin-sayisi-187-bine-ulasti-yerleri-ticari-sir-denerek-ilan-edilmiyor,826236>, (Erişim Tarihi: 18.06.2019).
- ⁴ Aşıla, Namik L.; Baz İstasyonları ve Elektromanyetik Işınım, http://www.emo.org.tr/ekler/5706a762e2dcd0d_ek.pdf, (Erişim Tarihi: 20.09.2019), s. 1.
- ⁵ Örneğin; izmir Adliye Binası'nın yanında, adliye personelinin araçlarını park ettiği alanda, hakim, savcı, avukat ve vatandaşlar tarafından her gün kullanılan yapıların çok yakınında mobil olarak faaliyet gösteren GSM baz istasyonu konumlandırılmıştır. İzmir Barosu, bu mobil baz istasyonunun keyfi olarak sıkça yer değiştirebilir olmasına da dikkat çekerek, insan sağlığını ciddi bir biçimde tehlikeye attığı gerekçesiyle, Anayasa'nın sağlıklı ve temiz bir çevrede yaşama hakkını koruyan maddelerine aykırı olduğu gerekçesiyle Adalet Bakanlığı'na istasyonun kaldırılması talebinde bulunmuştur. Bu istasyonun bir araç üzerinde mobil olacak Şekilde kurulması sebebiyle adliye binasına ve çevredeki kreş gibi yapılarla çok yakın mesafede bulunup, tümüyle GSM operatörünün inisiyatifine bağlı serbest ve yeri her an değişebilir mesafede durduğunu, bu durumun kanunî düzenlenmelere aykırı olduğu ileri sürülmüştür. Adalet Bakanlığı tarafından verilen cevapta; araştırmaların baz istasyonlarının kullanıcılara yakınlığının sağlık açısından önemli sonuçlar doğurabildiğini gösterdiği vurgulanmaktadır. Buna göre yakın bir baz istasyonundan sinyal alan cep telefonu kullanıcısının, uzak bir yerden sinyal alan kullanıcıya göre sağlık açısından daha fazla etkilenebilir oluğuna dikkat çekilmiştir. Yine aynı cevapta; bu mobil baz istasyonunun geçici nitelikte kurulduğu ve gerekli çalışmaların tamamlanması ile kaldırılacağı, fakat GSM operatörü ile yapılan sözleşme bir ticarî sır niteliğinde olduğundan bu sözleşmenin verilemeyeceği ifade edilmiştir. https://www.izmirbarosu.org.tr/Upload/files/Sayfalar/komisyonlar/cevre-komisyonu-yazismalar/yazismalar-1/Adliye_Baz_Istasyonu_Hakkinda_Adalet_Bakanligindan_Bilgi_Talebi.pdf, (Erişim Tarihi: 18.06.2019).

Baz istasyonlarının bu şekilde ani ve adeta kontrolsüz artışı, zarar riskini de doğru orantılı olarak yükseltmektedir. Zarar riskinin yükselmesi bu zararın tazmini problemlerini ortaya çıkarmaktadır. Zararın giderilebilmesi için, baz istasyonlarından kaynaklanan sorumluluğun hukukî niteliğinin belirlenmesi, çerçevesinin çizilmesi ve sorumluların ortaya konulması gerekir. Bu çalışma, baz istasyonlarından kaynaklanan sorumluluğu incelemeye ve belirlemeye yöneliktir. Bu çerçevede öncelikle baz istasyonlarının kurulması, yapısı ve zarar oluşturma riski incelenecek; akabinde hukuki sorumluluk, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun getirdiği sorumluluk rejimi dikkate alınarak Kanun değişikliği öncesi ve sonrası ayrı ayrı başlıklar altında değerlendirilecektir.

I. GSM OPERATÖRLERİNE AİT BAZ İSTASYONLARININ KURULMASI, GÜVENLİK MESAFESİ VE SINIRLARI İLE ZARAR OLUŞTURMA RİSKİ

A. GSM OPERATÖRLERİNE AİT BAZ İSTASYONLARININ KURULMASI

Baz istasyonu; alıcı, verici ve güç ünitelerinden oluşan kule, direk, çatı ve bina gibi yerlere anten olarak kurulan mobil haberleşme sistemleridir. Baz istasyonlarının işlevi, mobil cihazlar aracılığıyla iletişim kurulmasını sağlamaktır. Baz istasyonları, belirlenen bölgede birden çok istasyondan oluşan bal peteği şeklinde ve her bir petek içerisinde bir baz istasyonu bulunacak tarzda kurulurlar. 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu gereği baz istasyonlarının kurulmasına ilişkin standartlar, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından belirlenir. Baz istasyonlarının kurulma yeri ve kapsama alanı ise Elektronik Haberleşme Cihazlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddetinin Uluslararası Standartlara Göre Maruziyet Limit Değerlerinin Belirlenmesi, Kontrolü ve Denetimi Hakkında Yönetmelik hükümleri uyarınca tespit edilir. Eğer bir baz istasyonu, mevzuata uygun olarak kurulmuşsa, BTK tarafından bir güvenlik sertifikası alır⁶.

5.11.2008 tarihinde kabul edilen ve 10.11.2008 tarihli Resmi Gazete 'de yayımlanan 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu'nun (EHK) md 4 uyarınca "her türlü elektronik haberleşme cihaz, sistem ve şebekelerinin kurulması ve işletilmesine müsaade edilmesi, gerekli frekans, numara, uydu pozisyonu ve benzeri kaynak tahsislerinin yapılması ile bunların düzenlenmesi Devletin yetki ve sorumluluğu altına" alınmıştır. EHK md 3'de bu mevzuata ilişkin tanım ve kısaltmalara yer verilmiştir. EHK md 3/s'de "geçiş hakkı; işletmecilere, elektronik haberleşme hizmeti sunmak için gerekli şebeke ve alt yapıyı kurmak, kaldırmak, bakım ve onarım yapmak gibi amaçlar ile kamu ve özel mülkiyet alanlarının altından, üstünden, üzerinden geçmeleri için

---

⁶ <https://tuketici.btk.gov.tr/uploads/pages/tuketici-rehberi/baz-istasyonu-brosur.pdf>, (Erişim Tarihi: 20.09.2019).

tanınan haklar” olarak tanımlanmıştır. EHK md 3/ş’de “geçiş hakkına konu olan kamuya ait ya da kamunun ortak kullanımında olan taşınmazlar da dahil olmak üzere, taşınmaz sahipleri ve/veya taşınmaz üzerindeki hak sahipleri” ise geçiş hakkı sağlayıcısı olarak düzenlenmiştir. Bu tanıma göre, taşınmazı üzerinde baz istasyonu kurulmasına izin veren taşınmaz maliki veya kat malikleri, bu Kanun kapsamında “geçiş hakkı sağlayıcısı” konumundadırlar. Böylece kanunkoyucu taşınmaz maliki ve kat maliklerini de kanun kapsamına almış ve diğer maddelerde de onlar için çeşitli yükümlülükler öngörmüştür (EHK m 28 ve 29).

B. GSM OPERATÖRLERİNE AİT BAZ İSTASYONLARININ KURULMASINDA GÜVENLİK MESAFESİ VE SINIRLARI

21.04.2011 tarih ve 27912 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Elektronik Haberleşme Cihazlarına Güvenlik Sertifikası Düzenlenmesine İlişkin Yönetmelik’in⁷ amacı; elektromanyetik alan oluşturan sabit elektronik haberleşme cihazlarının kuruluş yeri, montajı, denetlenmesi ve Güvenlik Sertifikası düzenlenmesine ilişkin hususların belirlenmesi ve uluslararası standartlar temelinde elektromanyetik alan şiddeti limit değerlerinin saptanmasıdır. Yönetmeliğin 6.md/ 1. bendinde sabit elektronik haberleşme cihazlarının antenden itibaren ve antenlerin yayın yönü dikkate alınarak Uluslararası Radyasyondan Koruma Kurulu’nun (IRPA)⁸ belirlemiş olduğu güvenlik mesafesi hesabının nasıl yapılacağı düzenlenmiştir. 17.04. 2018 tarih ve 30394 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Elektronik Haberleşme Cihazlarından Kaynaklanan Elektromanyetik Alan Şiddetinin Uluslararası Standartlara Göre Maruziyet Limit Değerlerinin Belirlenmesi, Kontrolü ve Denetimi Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile 21.04.2011 tarihli ve 27912 sayılı “Elektronik Haberleşme Cihazları Güvenlik Sertifikası Yönetmeliği’nde” değişiklik yapılmıştır.

30394 sayılı Yönetmelik’in 3.md ile 27912 sayılı Yönetmelik’in 6.md’nin diğer bentlerinde bu cihazların kurulmasına ilişkin getirilen sınırlamalar düzenlenmiştir. Bu sınırlamalara göre; önemli olan konulardan bir tanesi eğitim kurumlarıdır. Okul öncesi eğitim kuruluşlarının ve çocuk parklarının yakınında baz istasyonları kurulurken, güvenlik mesafesi hesabı bu alanların

---

⁷ Bu Yönetmelik öncesinde daha önce pek çok mevzuat düzenlemesi vardı. Bu Yönetmeliğin çıkarılması ile birlikte daha önce düzenleme getiren tüm Yönetmelikler ortadan kaldırılmıştır. Konuya ilişkin değerlendirme için bkz. Aşıl, s. 3.

⁸ IRPA - International Radiation Protection Association, <http://www.irpa.net/>, (Erişim Tarihi: 01.10.2019). IRPA, ulusal ve bölgesel radyasyondan korunma topluluklarına üye radyasyondan korunma konusunda uzman olan kişilerin kurduğu bağımsız ve kar elde etme amacı gütmeyen bir dernektir; <http://www.irpa.net/docs/IRPA%20Strategic%20Programme%202016-2020.pdf>, (Erişim Tarihi: 01.10.2019)

dış bahçe duvarından başlayarak hesaplanır. Aynı esas kamunun kullanımına ayrılmış park ve bahçelerdeki çocuk oyun alanları bakımından da uygulanır. Sağlık kuruluşları çevresinde kurulacak baz istasyonları bakımından da tıbbi cihazların etkilenmemesi amacıyla elektrik alan şiddet değerinin $E= 3 \text{ V/m}^2$ 'yi geçemeyeceği şeklinde sınırlama getirilmiştir. Bu sınırlamalara göre özellikle çocuklara yönelik temel eğitim kurumlarının, park ve bahçelerin, bunun yanı sıra sağlık kuruluşlarının korunmaya çalışıldığı görülmektedir.

06.12.2016 tarih ve 29910 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Hücresel Sistem Anten Tesisleri İle Telsiz Erişim Şebekelerinin Paylaşımına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik 8.md'de nüfusu 10.000'in altında olan ve 10.md'de ise, nüfusu 10.000 ve üzeri yerleşim yerleri için baz istasyonlarının yerleşim yerleri ve kurulması esasları düzenlenmektedir.

27.01.2018 tarih ve 30314 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren Elektronik Haberleşme İstasyonlarına Yer Seçim Belgesinin Verilmesi Ve Ücretlerinin Belirlenmesine İlişkin Yönetmelik ile amaçlanan, baz istasyonlarının kurulmasına ilişkin verilecek yer seçim belgesi karşılığında alınacak ücretin belirlenmesi ve yer seçim belgesi ile ilgili usul ve esasların belirlenmesidir. Yönetmeliğin 5.md/ 1. bendine göre "Belediye mücavir alan sınırları içerisinde elektronik haberleşme istasyonu kurulabilmesi için yetkili belediyeden yer seçim belgesi alınması zorunludur." Aynı maddenin 3. bendine göre ise, "Büyükşehirlerde yer seçim belgesi vermeye ve ücretini almaya büyükşehir belediyeleri, diğer yerlerde mücavir alan sınırlarına göre ilgili belediyeler yetkilidir." Yönetmelik hükmüne göre belediyelerden yer seçim belgesi almak için başvuru yapılmadan önce, BTK tarafından düzenlenmiş Güvenlik Sertifikası'nın alınmış olması gerekir.

C. GSM OPERATÖRLERİNE AİT BAZ İSTASYONLARININ ZARAR OLUŞTURMA RİSKİ

Baz istasyonları, bal peteği yapısında olması gerektiğinden, insan yaşamının yoğunlaştığı şehir merkezlerinde de kurulması zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Baz istasyonları ile mobil cihazlar karşılıklı elektromanyetik dalgalar arasında gidip gelen frekanslar sayesinde çalışmaktadırlar. Bu noktada bir şehirde baz istasyonunun az sayıda ve şehir dışında olacak şekilde kurulması baz istasyonu ile mobil cihaz arasındaki elektromanyetik dalganın şiddetini arttırmakta ve bu da insan sağlığı bakımından risk oluşturabilmektedir.

Baz istasyonlarının zararları konusunda hazırlanan raporlara⁹ göre mobil cihaz kullanan abone, baz istasyonuna ne kadar yakın olursa o denli daha az elektromanyetik dalgaya maruz kalır. Bu sebeple baz istasyonlarının şehir

---

⁹ <https://tuketici.btk.gov.tr/uploads/pages/tuketici-rehberi/baz-istasyonu-brosur.pdf>, s. 3; <http://www.emrkoruma.com/.php?part=rz19>, (Erişim tarihi: 01.01.2019).

dışına kurulabilmesinin teknik olarak anlamlı olmadığı ifade edilmektedir. Baz istasyonlarını şehir dışında kurulmaları halinde bal peteği yapı bozulacağından aboneler ile baz istasyonları arasındaki elektromanyetik dalga şiddetinin arttırılacağı ve bunun da daha fazla maruziyete yol açarak halk sağlığını daha ciddi ölçüde bozabileceği ileri sürülmektedir. Aynı raporlarda Türkiye’de kabul edilen elektromanyetik limit değerlerin; Avrupa Birliği, Amerika, Kanada ve bu konuda bağımsız bir kuruluş olan Uluslararası Radyasyondan Koruma Komisyonu (ICNIRP) tarafından belirlenen değerlerin 2/9’u oranında olduğu vurgulanmaktadır. Başka bir ifade ile, 900 MHz için ICNIRP’nin kabul ettiği elektrik alan şiddeti 41 Volt/metre iken Türkiye bakımından bu değer cihaz başına 9,15 Volt/metre ile sınırlı tutulduğu üzerinde durulmaktadır. Aynı noktada birden fazla baz istasyonu bulunması halinde ise, ICNIRP’nin tavsiye ettiği değer 41 Volt/metre iken Türkiye’de bu değer 30,75 Volt/metre ile sınırlandırıldığına dikkat çekilmektedir¹⁰.

Baz istasyonlarının şehir merkezinde bal peteği olacak şekilde ve çok sayıda kurulması, baz istasyonu ile mobil cihaz arasındaki frekans şiddetini azaltmakla birlikte baz istasyonunun sayısının çok fazla olmasına sebep olmakta ve bu da o çevrede yaşayan kişilerin daha fazla sayıda baz istasyonu ile etkileşim kurma zorunluluğunu ortaya çıkarmakta ve böylece zarara uğrama ihtimalleri artmaktadır. Baz istasyonlarının yaydığı elektromanyetik dalganın insan sağlığı üzerinde olumsuz bir sonuç doğurup doğurmayacağı meselesi doktrinde tartışılmaya devam etmektedir¹¹.

---

¹⁰ <https://tuketici.btk.gov.tr/uploads/pages/tuketici-rehberi/baz-istasyonu-brosur.pdf>, s. 4; <http://www.emrkoruma.com/index.php?part=rz19>; Aşıl, s. 3-5; <http://www.bthk.org/tr/tuketici/baz-istasyonlari-ve-saglik>, (Erişim Tarihi: 01.01.2019); Sarıkahya, Nihan Merve, Bir İşyerinde Elektromanyetik Alan Ölçümü Yapılması ve Sonuçlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden Değerlendirilmesi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı Ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi, Ankara, 2014, s. 39.

¹¹ Baz istasyonlarının bedensel zarar oluşturup oluşturmayacağı konusundaki tartışmalar ve ayrıntılı bilgi için bkz. Çerezci, Osman/ Kartal, Zerrin/ Pala, Kayıhan/Türkkan, Alpaslan; Edt: Türkkan, Alpaslan, Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri, Bursa, 2012; II. Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu, Çevre ve İnsan Sağlığı İçin Emanet 2013, 8-9 Kasım 2013, İstanbul, 2014; Çerezci, Osman/ Şeker, Selim; Baz İstasyonları Nerelere ve Nasıl Kurulmalıdır?, Eleco 2014 Elektrik – Elektronik – Bilgisayar – Biyomedikal Mühendisliği Sempozyumu, 27 – 29 Kasım 2014, Bursa, 2014, s. 7-11; Güler, İnan/ Çetin, Tamer/ Özdemir, A. Rıza / Uçar, Nedim; Türkiye Elektromanyetik Alan Maruziyet Raporu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Sektörel Araştırma ve Stratejiler Dairesi Başkanlığı, 2010; Türkkan, Alpaslan; Elektromanyetik Alanlar, Sağlık ve Korunma, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, Cilt 19, Sayı 3, Ankara, 2010, s. 114- 117; Baz İstasyonları ve Sağlık, <http://www.bthk.org/tr/tuketici/baz-istasyonlari-ve-saglik>, (Erişim Tarihi: 01.10.2019); Establishing A Dialogue On Risks From Electromagnetic Fields, Radiation and Environmental Health Department Of Protection Of The Human Environment World Health Organization, Geneva, Switzerland, 2002, Electromagnetic Fields and Public Health: Mobile Phones, <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/electromagnetic-fields-and->

Tartışmalardan çıkan en önemli sonuç baz istasyonlarının zarar oluşturup oluşturmayacağı ve özellikle insan sağlığına olumsuz etkisinin olup olmayacağı hususu, baz istasyonlarının yaydığı elektromanyetik dalga şiddetine bağlı olduğudur. Zarar doğurma riskinin hiç bulunmadığını söyleyebilmek mümkün değilken, zararın oranını ne olacağı ve süreç içerisinde ne zaman ortaya çıkabileceği baz istasyonunun kurulduğu yere, baz istasyonunun yaydığı elektromanyetik dalga şiddetine, bu şiddete maruz kalma süresine, baz istasyonuna yakınlığa göre değişkenlik gösterebilmektedir.

II. 6098 SAYILI TÜRK BORÇLARKANUNU ÖNCESİNDE SORUMLULUĞUN BELİRLENMESİ

A. GENEL OLARAK

Baz istasyonları çoğunlukla çatılara ve arazi üzerine sabit bir şekilde kurulur. Baz istasyonu sebebiyle bir zarar ortaya çıktığında zarar görenin, zararın

---

public-health-mobile-phones, (Erişim Tarihi: 01.10.2019); What Are The Health Risks Associated With Mobile Phones And Their Base Stations?, <https://www.who.int/features/qa/30/en/>, (Erişim Tarihi: 01.10.2019); Electromagnetic Fields and Public Health, Base Stations and Wireless Technologies, <https://www.who.int/peh-emf/publications/facts/fs304/en/>, (Erişim Tarihi: 01.10.2019); Ahlbom, Anders/Feychting, Maria/ Green, Adele C/ Kheifets, Leeka / Savitz, David A/Swerdlow, Anthony J.; Epidemiology of Health Effects of Radiofrequency Exposure, ICNIRP (International Commission for Non-Ionizing Radiation Protection) Standing Committee on Epidemiology, Environmental Health Perspectives, Volume: 112, Number: 17, 2004, s. 1741- 1754; Ahlbom, Anders/Feychting, Maria/ Green, Adele C/Kheifets, Leeka / Savitz, David A/Swerdlow, Anthony J.; Epidemiologic Evidence On Mobile Phones and Tumor Risk: A Review, ICNIRP Sci Review, Epidemiology Volume: 20, Number: 5, 2009, s. 639-652; Swerdlow, Anthony J./ Feychting, Maria/Green, Adele C/ Kheifets, Leeka/Savitz, David A; Mobile Phones, Brain Tumours and the Interphone Study: Where Are We Now?, International Commission for Non-Ionizing Radiation Protection Standing Committee on Epidemiology, Environmental Health Perspect, Volume:119, Number: 11, 2011, s. 1534-1538; Sienkiewicz,Zenon/ van Rongen, Eric/ Croft, Rodney/ Ziegelberger, Gunde/Veyret, Bernard; A Closer Look At The Thresholds Of Thermal Damage: Workshop Report By An ICNIRP Task Group, Health Physics, Volume: 111, Number: 3, 2016, s. 300-306; Ahlbom, Anders/Cardis, Elisabeth/ Green, Adele C/Linet, Martha/ Savitz, David A/ Swerdlow, Anthony J; Review of the Epidemiologic Literature on EMF and Health, ICNIRP (International Commission for Non-Ionizing Radiation Protection) Standing Committee on Epidemiology, Environmental Health Perspectives, Volume: 109, Supplement: 6, 2001, s. 911- 933; Baz istasyonları-Radyasyon, Baz İstasyonları İle İlgili Bilmeniz Gerekenler, Türk Radyasyon Onkolojisi Derneği, https://www.trod.org.tr/hastalarimiz_icin.php?id=990, (Erişim Tarihi: 01.10.2019); Atalay, Nesrin Seyhan; Elektromanyetik Kirlilik ve Etkileri, Korunma Yöntemleri, WHO Uluslararası Elektromanyetik Alan Projesi, Ulusal ve Uluslararası Politikalar, Bilişim Toplumuna Giderken Elektromanyetik Kirlilik Etkileri Sempozyumu 1999 Açılış Konuşmaları, <https://docplayer.biz.tr/9823941-Sempozyum-acilis-konferansi-prof-dr-nesrin-seyhan.html>, (Erişim Tarihi: 01.10.2019); Conway, Laura; Edt: Dr David Morgan, Mobile Phones and Health, An Interim Report, British Medical Association Board of Science and Education, 2001.

tazminine yönelik olarak muhatap alabileceği iki ayrı kişi bulunmaktadır. Bunlar; taşınmazı üzerinde bu istasyon kurulan malik ve GSM operatörüdür.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu (TBK), 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Bu Kanun yürürlüğe girmeden evvel baz istasyonlarının yol açtığı zararların tazminine ilişkin verilen kararlar genel olarak mülkiyet hakkının içeriğine, komşu hakkına ve bu bağlamda taşınmaz malikinin sorumluluğuna dayandırılıyordu. Bu noktada sorumluluğun hukuki niteliğinin belirlenmesi ve zararın tazmin edilmesi ile bu zarardan sorumlu olan kişilerin tespiti büyük sorunlara yol açıyordu. Yargı uygulaması da kendi içinde çelişkiler barındırıyordu. Bu sebeple zarar görenin zararını kimden tazmin edebileceğinin belirlenmesine ihtiyaç vardır.

2012 yılında kabul edilen Türk Borçlar Kanunu ile tehlike sorumluluğuna ilişkin genel bir düzenleme getirilmeden önce baz istasyonlarından doğan zararın giderilmesi gerektiği konusunda doktrin ve Yargıtay hemfikirdi. Fakat sorumluluğun hukuki niteliğinin ne olması gerektiği tartışmalıydı. Bir görüş¹²; bu kararı sağlık hakkı, çevre hakkı, yaşama hakkı ve iletişim hakkı çerçevesinde çözmeye yönelmişti. Uygulamada Yargıtay, kararlarında¹³ genellikle konuyu komşuluk hukukuna dayandırılıyordu. Zaman içerisinde bazı kararlarında¹⁴ ise

¹² Kayakuzgun, Özge; Baz İstasyonları ve İnsan Hakları, Hukuk Gündemi Dergisi, <http://www.ankarabarasu.org.tr/siteler/ankarabarasu/hgdmakale/2009-1/10.pdf>, (Erişim Tarihi: 19.07.2019), s. 37- 53, s. 40- 42.

¹³ T.C. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, E. 2005/9561, K. 2005/11042, T. 13.10.2005, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/1hd-2005-9561.htm>, (Erişim Tarihi: 10.07.2019); Büyüksağış, Erdem, Tehlike Esasına Dayanan Genel Sorumluluk Kuralı Üzerine Eleştirel Değerlendirmeler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 8, Sayı: 1, 2006, s.1-19, s. 12; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2003/16434, K. 2004/971, T. 29.1.2004, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2003-16434.htm>, (Erişim Tarihi: 19.07.2019); Oğuzman, Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay- Özdemir, Saibe; Eşya Hukuku, İstanbul, 2016, s. 568, 569; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2011/11469, K. 2011/10833, T. 20.10.2011, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2011-11469.htm>, (Erişim Tarihi: 03.07.2019); T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2010/8524, K. 2010/11242, T. 2.11.2010, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2010-8524.htm>, (Erişim Tarihi: 19.07.2019); T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2007/6544, K. 2008/2596, T. 3.3.2008, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2007-6544.htm>, (Erişim Tarihi: 19.07.2019); T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2011/15870, K. 2012/414, T. 18.1.2012, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2011-15870.htm>, (Erişim Tarihi: 19.07.2019).

¹⁴ T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2004/2954, K. 2004/10516, T. 27.9.2004, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2004-2954.htm>, (Erişim Tarihi: 19.07.2019); T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2007/12688, K. 2008/11813, T. 14.10.2008, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2007-12688.htm>, (Erişim Tarihi: 19.07.2019); T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2003/16434, K. 2004/971, T. 29.1.2004, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2003-16434.htm>, (Erişim Tarihi: 19.07.2019); Çekin, Mesut Serdar; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Madde 71 Çerçevesinde Tehlike Sorumluluğu, İstanbul, 2016, s. 63; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2008/4841, K. 2008/14685, T. 27.11.2008, <http://www.kazanci.com>.

Yargıtay, tehlike esasına da yaklaşmıştır. Hatta konuyu ele alırken komşuluk hukuku esası ile başlayıp, karar içerisinde sorumluluğu tehlike esasına yönelttiği de görülmektedir. Yargıtay bu kararlarında, baz istasyonlarından doğan sorumluluğun, kusura dayanmayan bir tehlike sorumluluğu olarak kabul edilmesi gerektiğine işaret etmiştir.

Sorumluluğun esasına ilişkin bu görüş ve yaklaşım farklılıklarının temelinde baz istasyonunun verdiği zarardan kimin veya kimlerin sorumlu tutulacağı meselesi vardır. Bu çerçevede sorumlu tutulabilecek kişilere ilişkin ayrı ayrı değerlendirme yapmak gerekir.

B. ZARAR GÖRENİN GSM OPERATÖRÜNE DOĞRUDAN BAŞVURMASI SORUNU

GSM operatörü ile üzerinde baz istasyonun kurulduğu taşınmazın maliki arasında baz istasyonunun kurulumuna ilişkin bir sözleşme akdedilmektedir. Taşınmaz maliki tek bir kişi olabileceği gibi paylı veya elbirliği mülkiyet durumunda birden fazla kişi olabilir. Ayrıca baz istasyonunun bir apartman üzerinde kurulması halinde taşınmaz maliki, kat maliklerinden oluşabilir. Sözleşme, GSM operatörü ile taşınmaz maliki arasında kurulduğundan, zarar gören kişi bu sözleşme bakımından bir üçüncü kişi durumunda ise bu durumda sözleşmelerin nispiyeti ilkesi gereğince bu sözleşmeye dayanarak bir hak talebinde bulunamaz¹⁵. Bu sebeple sözleşme temelinde GSM operatörünün sorumluluğuna başvuramayan üçüncü kişi, GSM operatörüne ancak haksız fiil sorumluluğu hükümlerine dayanarak başvurabilir. Bu noktada (818 sayılı) Kanunda düzenlenmiş bir kusursuz sorumluluk hali bulunmadığından haksız fiile ilişkin genel hükümler çerçevesinde bir değerlendirme yapmak gerekir.

818 sayılı Eski Borçlar Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde haksız fiil sorumluluğu md 41'de düzenlenmekteydi. Haksız fiil sorumluluğunun doğması için fiil, fiilin hukuka aykırı olması, zarar, zarar ile fiil arasında illiyet bağının bulunması ve ayrıca zarar verenin kusurunun bulunması gerekir. Baz istasyonu sebebiyle zarar gören kişi GSM operatörüne doğrudan başvurmak istediğinde baz istasyonunun kurulumuna ilişkin işlemin hukuka aykırılığının yanı sıra sorumlu tutulmak istenen GSM operatörünün kusurunun varlığını da ispat etmesi gerekir. Şayet baz istasyonun kurulumu, yetkili kuruluşun izni ile Kanun'da ve diğer düzenleyici işlemlerde öngörülen mevzuat hükümlerinde yer

---

com/kho2/ibb/files/4hd-2008-4841.htm, (Erişim Tarihi: 19.07.2019); T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2010/8524, K. 2010/11242, T. 2.11.2010, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2010-8524.htm>, (Erişim Tarihi: 19.07.2019).

¹⁵ T.C. Yargıtay 3. Hukuk Dairesi, E. 2001/6667, K. 2001/7872, T. 18.9.2001; T.C. Yargıtay 11. Hukuk Dairesi, E. 2005/2397, K. 2006/4619, T. 25.4.2006 ; T.C. Yargıtay 13. Hukuk Dairesi, E. 2003/13146, K. 2004/2781, T. 8.3.2004 ; T.C. Yargıtay 6. Hukuk Dairesi, E. 2010/8069, K. 2010/12991, T. 29.11.2010; <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi 19.07.2019).

alan standartlara uygun olduğu takdirde baz istasyonunun kurulumunun hukuka aykırılığında söz etmek mümkün olmayacaktır. Yargıtay bu konuda verdiği bir kararında, baz istasyonlarının yaydığı radyasyon oranlarının uluslararası standartlar ile belirlenen limit değerlere uygun olduğu gerekçesiyle¹⁶, zarar görenlerin taleplerini reddetmiştir. Standartlara uygunluk, haksız fiilin hukuka aykırılık unsuru ile ilişkili olsa da Yargıtay konuyu kusur üzerinden değerlendirmek suretiyle GSM operatörünün kusuru bulunmadığı gerekçesiyle sorumluluğunun doğmadığına hükmetmiştir. Bir başka kararında¹⁷ doğrudan hukuka aykırılık unsuru üzerinden değerlendirme yapmak suretiyle yine tazminat talebini reddetmiştir.

818 sayılı Borçlar Kanunu'nun yürürlükte olduğu dönemde haksız fiil sorumluluğu üzerinden değerlendirme yapılmakta, hukuka aykırılık ve kusur unsurlarının gerçekleşmediği gerekçesiyle tazminat talepleri GSM operatörleri bakımından reddedilmekteydi. Baz istasyonları bakımından bir kusursuz sorumluluk hali de bulunmadığından GSM operatörünün kusursuz sorumluluğuna da gidilmesi mümkün değildi.

C. ZARAR GÖRENİN TAŞINMAZ MALİKİNE BAŞVURMASI SORUNU

Türk Borçlar Kanunu'nun yürürlüğe girmesinden evvel, baz istasyonlarının doğurduğu zararların giderilmesine ilişkin davalar, ağırlıklı olarak 4721 sayılı Türk Medenî Kanunu md 683, 730 ve 737'e dayandırılıyordu¹⁸. Baz istasyonunun yaydığı elektromanyetik dalgalardan dolayı oluşan zararın tazmini; mülkiyet

---

¹⁶ T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2011/7078, K. 2011/8249, T. 12.7.2011; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2011/3701, K. 2011/5164, T. 5.5.2011, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html>, (Erişim Tarihi: 19.07.2019).

¹⁷ T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2011/15870, K. 2012/414, T. 18.1.2012; <http://www.kazanci.com/>, (Erişim Tarihi 19.07.2019). Bu karar uyarınca, baz istasyonlarının insan sağlığına etkilerini belirlemek bakımından Dünya Sağlık Örgütü, Uluslararası İyonlaştırılmayan Radyasyondan Koruma Komisyonu (ICNIRP), Elektrik Elektronik Mühendisleri Enstitüsü (IEEE) gibi bir çok ulusal ve uluslararası kuruluşlar bir takım sınır değerler belirlemektedirler. Mevzuat gereğince baz istasyonlarının sağlığa ve çevreye zarar vermeyecek şekilde kurulmasına ilişkin kurallarını koymak, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanlığının (BTK) görev ve yetkisindedir. Baz istasyonları, 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu md 37'ye dayanılarak BTK tarafından bu konuyu düzenleyen Yönetmelikteki yer, ölçü ve limit değerlere göre verilen güvenlik sertifikası gereğince kurulmaktadır.

¹⁸ Konuya ilişkin kararlar için bkz. T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2011/11469, K. 2011/10833, T. 20.10.2011, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2011-11469.htm>, (Erişim Tarihi: 03.07.2019); T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2008/1554, K. 2008/11727, T. 13.10.2008, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2008-1554.htm>, (Erişim Tarihi: 03.07.2019); T.C. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, E. 2002/478, K. 2002/1586, T. 7.2.2002, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/1hd-2002-478.htm>, (Erişim Tarihi: 03.07.2019); T.C. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, E. 2002/1812, K. 2002/2490, T. 28.2.2002, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/1hd-2002-1812.htm>, (Erişim Tarihi: 03.07.2019).

hakkının içeriği, komşu hakkı ve taşınmaz malikinin sorumluluğuna konu edilerek giderilmeye çalışılıyordu.

TMK md 730 hükmünde taşınmaz malikinin sorumluluğu düzenlenmektedir. Bu hükmün amacı, taşınmaz mülkiyetinin malik tarafından taşkın olarak kullanılması sonucu komşular üzerinde meydana gelebilecek zararın önlenmesi veya meydana gelen zararın giderilmesidir¹⁹. Komşuluk hukukuna ilişkin TMK md 737 ve 738'in ihlali halinde de TMK md 730 uygulama alanı bulur²⁰. TMK md 730 hükmünün kurduğu sorumluluk esası, komşuluk ilişkisine dayanır. Malik, taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkını kullanırken, hukuk düzeninin kendisine yüklediği ödevlere uygun hareket etmelidir. Buna göre malikin, komşuluk hakkı çerçevesinde rahatsızlık vermektan kaçınma ve zarar vermeme yükümlülüğü vardır. Malikin, mülkiyet hakkını Kanunda öngörülen ödevlere ve sınırlara aykırı olarak kullanması, mülkiyet hakkının taşkın kullanılması olarak değerlendirilir. Bu şekilde taşkın kullanım sebebiyle bir zarar ortaya çıkarsa malik, bu zararı karşılamakla yükümlüdür²¹. Örf ve âdete uygun ve kaçınılmaz nitelikte olan taşkınlıklar ise, hoş görülmelidir. Fakat bu taşkınlıklar sebebiyle de bir zarar ortaya çıkmışsa, zarar gören TMK md 730/II gereği zararının uygun bir bedelle denkleştirilmesini talep edebilir²².

Taşınmaz malikinin sorumluluğu; kurtuluş kanıtı getirilemeyen bir kusursuz sorumluluktur. Sorumluluğun doğması bakımından malikin kusuru aranmamaktadır. Buna karşın eğer malikin zararın ortaya çıkmasında ayrıca bir kusuru da varsa, bu illiyet bağının kesildiğinin ileri sürülmesine engel olur. Bu ek kusur tazminatın belirlenmesinde de nazara alınır. Bunun yanı sıra zarar görenin de zararın gerçekleşmesinde veya artmasında bir (müterafik) kusurunun bulunduğu hallerde ise tazminattan indirim yoluna gidilebilir²³.

---

¹⁹ Abik, Yıldız; Taşınmaz Malikinin Olumlu Müdahaleler Nedeniyle Komşulara Karşı Sorumluluğu, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt: 14, Sayı: 3-4, s. 145-186, s. 836; Tandoğan, Haluk; Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara, 1981, s. 189; Eren, Fikret; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Ankara, 2018, s. 680; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay- Özdemir, s. 592, 597; Eren, Fikret; Mülkiyet Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2014, s. 463; İmre, Zahit; Doktrinde ve Türk Hukukunda Kusursuz Mesuliyet Halleri, İstanbul, 1949, s. 184.

²⁰ Ertaş, Şeref; Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Eşya Hukuku, Ankara, 2005, s. 392.

²¹ Ayiter, Nuşin; Eşya Hukuku, Ankara, 1977, s. 137, 138; Gürsoy, Kemal/ Eren, Fikret/ Cansel, Erol; Türk Eşya Hukuku, Ankara, 1984, s. 598, 599, 646; Eren, Borçlar, s. 681.

²² Ayiter, s. 137, 138; Gürsoy/ Eren/ Cansel, s. 600, 601, Ertaş, s. 392, 393, 394; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay- Özdemir, s. 597. İsviçre Federal Mahkemesi'nin kararına göre; ruhsatı alınarak yapılan bir inşaat, komşularına hoş görü sınırını aşan fakat önlenmesi de mümkün olmayan bir zarar vermiştir. Mahkeme, olayda komşunun bu taşkınlığa katlanmak zorunda olduğuna, ancak uğradığı zararın inşaat sahibi tarafından fedakârlığın denkleştirilmesi ilkesi uyarınca giderilmesine karar vermiştir. BGE 91 II 100, benzer yönde karar için BGE 114 II 230; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay- Özdemir, s. 593, 594, 598.

²³ Gürsoy/ Eren/ Cansel, s. 648; Eren, Borçlar, s. 682; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay- Özdemir, s. 592.

TMK md 730 çerçevesinde sorumlu tutulan kişiler, aynı hak sahipleridir. Bu bağlamda esas olarak taşınmaz mülkiyetinin taşkın kullanılmasından dolayı malik sorumlu tutulmuştur. Malik dışında, sınırlı aynı hak sahipleri de, haiz oldukları sınırlı hakkın verdiği yetkiyi taşkın şekilde kullanmaları sonucu zarar doğarsa sorumlu olurlar. Baz istasyonun bir bina üzerine kurulması durumunda da taşınmaz malikinin sorumluluğu gündeme gelebilir, çünkü baz istasyonu da sonuçta bir “taşınmaz” üzerinde kurulur. Baz istasyonlarının üzerine kurulduğu binanın aynı hak sahipleri sorumlu olur. Buna karşılık, şahsî hak sahipleri ise, TMK md 730’a göre sorumlu olmazlar. Zira TMK md 730’da düzenlenen sorumluluk, objektif bir kusursuz sorumluluk hali ve istisnâî nitelikte olup, sorumlu tutulma bakımından aynı hak ile bağlantılıdır. Hâkimin, bu istisnai nitelikteki düzenlemeyi genişletmesi ve şahsi hak sahiplerine de uygulayabilmesi mümkün değildir. Örneğin; taşınmazı taşkın kullanmak suretiyle zarara sebep olan, kiracının sorumluluğuna TMK md 730 çerçevesinde gidilemez. Kiracının bu taşkın kullanımı sebebiyle taşınmazın maliki ve sınırlı aynı hak sahibi sorumlu olur²⁴.

Zarardan sorumluluk bakımından zararın gerçekleştiği sırada malik olan kişi sorumlu olur. Buna göre baz istasyonunun kurulduğu taşınmaz örneğin; bir ev ise, bu taşınmazın maliki sorumlu olur. Sorumlu olmak için, mülkiyet hakkına sahip olmak yeterlidir, tapuda tescil işleminin yapılmış olması şart değildir. Örneğin; miras veya işgal gibi tescilden önce mülkiyetin kazanıldığı hallerde durum böyledir. Taşınmazın, elbirliği veya paylı mülkiyet ile birden fazla sahibi varsa, her biri zararın tümünden müteselsilen sorumlu olur. Örneğin; baz istasyonu bir arazi üzerine kurulmuşsa, bu arazi tek kişiye aitse malik; paylı veya miras vs sebebiyle elbirliği ile mülkiyet konusu ise maliklerin tümü birlikte sorumlu olmaya devam ederler. Kat malikleri bakımından ise; malikler bağımsız bölümlerden dolayı tek başlarına, ortak yerlerin kullanılmasından doğan zararlardan ise müteselsilen sorumlu olurlar. Eğer bu bir apartman ise, baz istasyonları genellikle çatıya kurulduğundan, çatı da kat maliklerinin ortak kullanım alanına girdiğinden, bir zarar doğması durumunda tüm kat malikleri bu zarardan müteselsilen sorumlu olurlar. Malikin davranışlarından sorumlu

---

²⁴ Ayiter, s. 146, 147; Ertaş, s. 400; Eren, Borçlar, s. 685- 687; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay- Özdemir, s. 592, 601; Petek, Hasan; Taşınmaz Malikinin Hukuka Uygun Taşkınlıklardan Sorumluluğu, Ankara, 2005, s. 374; Eren, Mülkiyet, s. 464, 469 vd; Honsell, Heinrich/Geiser, Thomas/Vogt, Nedim Peter; Zivilgesetzbuch, Basel : Helbing & Lichtenhahn, 2010-2011, § 679, N. 3, 26, 27; Oftinger, Karl; Schweizerisches Haftpflichtrecht I, Zürich, 1958, s. 22; II/1, Zürich, 1960, s. 14 vd; Tandoğan, Mesuliyet, s. 202, 203, 205; Tandoğan, Haluk; Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara, 1981, s. 189; Gürsoy/Eren/ Cansel, s. 647; Badur, Emel; Gayrimenkul Malikinin Sorumluluğu, TBB Dergisi, Sayı:3, Ankara, 2001, s. 835- 880, s. 852 vd; BGE 44 II 36; BGE 47 II 412; BGE 61 II 329; BGE 70 II 942; BGE 73 II 153; BGE 88 II 252; BGE 132 III 689.

olduğu kişilerin, mülkiyet hakkını kullanırken verdiği zararlardan, malik de sorumlu olur. Kamu mallarının taşkın kullanımı sonucu zarar doğarsa, zarardan kamu tüzel kişileri sorumlu olur. Sahipsiz mallar bakımından da aynı geçerlidir²⁵. Zarara sebep olan taşkınlıktan sonra malik değişirse, zarardan eski malik sorumlu olur, yeni malik sorumlu olmaz²⁶.

Taşınmaz malikinin sorumluluğunda tazminat talep edebilecek kişi yani zarar gören, komşudur. Komşu kavramı geniş yorumlanmalıdır. Bu bağlamda komşu, bitişik taşınmaz ile sınırlı değildir; mülkiyet hakkının taşkın kullanımından etkilenen, onlarla birlikte yaşayan, taşınmazı bir sınırlı aynı hakka veya şahsî hakka dayalı olarak kullanan, taşınmaza zilyet olanlar da zarar gördükleri takdirde talep hakkına sahiptirler. Fakat tesadüfen bir taşınmazda bulunan veya oradan geçen kimse, komşu sıfatını kazanmaz²⁷. Baz istasyonu sebebiyle zarar görenler kural olarak baz istasyonu çevresinde yaşayan ve elektromanyetik dalgalara maruz kalan kişiler, başka bir deyişle üzerinde baz istasyonu kurulu olan taşınmaza komşu olanlardır.

Taşınmaz malikinin sorumluluğunun söz konusu olabilmesi için; taşkın bir kullanım olmalıdır. Bir taşınmaz üzerindeki mülkiyet hakkı, mülkiyetin kanunî sınırları dışında kullanılırsa taşkınlık gerçekleşmiş olur. Örneğin; komşuluk hukukundan doğan ödevlerini çiğneyen malik, mülkiyet hakkını taşkın kullanmış olur. Patlayıcı maddeler bulunan yerde koruyucu önlemler almak gerekir. Benzer olarak belirli bir yükseklikten fazla inşaat yapılmamalı, malik kendi arazisinde kazı veya inşaat yaparken komşu arazideki binanın yıkılmasına yahut temelinin kaymasına veyahut çatlmasına neden olacak eylemler yapmamalıdır. Taşınmaz mülkiyetinin taşkın kullanılması, taşınmazın kullanılması veya işletilmesine ilişkin olmalıdır. Taşkınlık, taşınmaz malın sınırlarını aşarak etkilerini başka bir taşınmaz üzerinde göstermelidir. Zarar gören kişi bu zarara, zarar veren taşınmazın sınırları içinde uğrarsa TMK md 730 çerçevesinde sorumluluk doğmaz. Mülkiyet hakkının kötüye kullanımı da taşkınlık doğurabilir. Taşkınlık, bir insan davranışı sonucu doğmalıdır. Salt tabiat olaylarından doğan zararlar, taşınmaz malikinin sorumluluğuna yol açmaz²⁸.

Taşınmaz malikinin sorumluluğunun gerçekleşmesi için mülkiyet hakkının taşkın kullanımı sonucunda zarar oluşması gerekir. Zarar yoksa sorumluluk

---

²⁵ Ertaş, s. 400; Eren, Borçlar, s. 686; Eren, Mülkiyet, s. 479, 480.

²⁶ Gürsoy/ Eren/ Cansel, s. 660, 661; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay- Özdemir, s. 596.

²⁷ Ertaş, s. 399, 400; Gürsoy/ Eren/ Cansel, s. 601, 658, 659; Eren, Borçlar, s. 687; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay- Özdemir, s. 600; Eren, Mülkiyet, s. 477, 478; Tandoğan, Mesuliyet, s. 211; BGE 55 II 243; BGE 79 I 199; BGE 81 II 439; BGE 99 II 183.

²⁸ Gürsoy/ Eren/ Cansel, s. 654; Eren, Borçlar, s. 687- 692; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay- Özdemir, s. 599; Tandoğan, Mesuliyet, s. 208; Petek, s. 463; İmre, s. 185, 186.

da doğmaz. Bu zarar komđu taşınmaza yönelik fiziki bir zarar şeklinde veya doğrudan bitişik taşınmaza yönelik olamayan zarar şeklinde ortaya çıkabilir. Örneğin; şehir merkezinde insanları rahatsız edecek şekilde kanunî sınırlamaların ötesinde aşırı gürültü ve aşırı koku yayılması sorumluluğa yol açabilir. Baz istasyonları bakımından da zarar, baz istasyonun yaydığı elektromanyetik dalganın kişinin vücut bütünlüğünde bozulmaya yol açması ve bu sebeple de tedavi görme zaruretinin ortaya çıkması şeklinde olabilir.

Taşınmaz malikinin sorumluluğuna sebep olan taşkınlık maddi nitelikte olabileceği gibi manevi nitelikte de olabilir. Örneğin; toz, duman, kurum maddi nitelikte taşkınlık iken; komđu bina olan akıl hastanesindeki akıl hastasının bir eve doğru sürekli bir şekilde taciz edici bakışları da manevi taşkınlık olarak kabul edilebilir. Buna göre psikolojik baskı oluşturan taciz edici her türlü davranış ve durum da manevi taşkınlık niteliđindedir²⁹. Nitekim baz istasyonları bakımından “manevi taşkınlık” konusunda Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilen karar psikolojik stres unsurunu kabul etmesi bakımından dikkate değer bir karardır ³⁰. Karara konu olayda davacının kızı önceden kanser rahatsızlığı yaşamıştır. Bu sebeple endişeli olan aile, evin karşısındaki boş arsaya baz istasyonu kurulması sonucu hastalığın nksedeceğinden korkmuştur. Davacılar, bu istasyonun kurulması sonucu psikolojik olarak hayatlarının etkilendiğini, sürekli bir endişe içinde yaşadıklarını beyan ederek istasyonun kaldırılması talebinde bulunmuşlardır. Yapılan incelemeler sonucu baz istasyonu limit değerler içerisinde faaliyet gösterse de, Mahkeme tarafından; para ile ölçülebilen bir zarar doğmasa dahi baz istasyonun yakınlığı, başka bir yerde kurulması olanağı olması ve davacının kızının rahatsızlığı sebebiyle ailenin yaşadığı psikolojik stres ile tedirginlik ve istasyonun zarar verme tehlikesi nazara alınarak zararın oluştuğu kabul edilmiş ve baz istasyonunun bulunduğu yerden kaldırılması yönünde hüküm kurulmuştur. Kararın gerekçesinde GSM operatörünün sorumluluğunun TMK md 737 sebebiyle doğduğu ifade edilmiştir. Bu karar ile Yargıtay aslında hem manevi taşkınlığa örnek vermiş hem de somut olarak maddi zarar doğmasa da manevi zararın oluştuğuna hükmetmiştir.

Sorumluluğun doğması için zararın yanı sıra söz konusu için hukuka aykırı olması ve zarar ile mülkiyet hakkının taşkın kullanımı arasında illiyet bağının bulunması gerekir. Taşkın kullanımı ile zararın, yani illiyet bağının varlığını ispat yükü, zarar gören üzerindedir. İlliyet bağının kesildiği durumlarda sorumluluk

---

²⁹ Gürsoy/ Eren/ Cansel, s. 600; Aydncık Midyat, şirin; Taşınmaz Malikinin İnaşaat Faaliyetleri Sebebiyle Komđu Taşınmaz Maliklerine Karşı Sorumluluğu, İHFMM, Cilt: LXXV, Sayı: 2, İstanbul, 2017, s. 609-658, s.644 .

³⁰ T.C. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2012/4-147, K. 2012/327, T. 30.5.2012, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html>, (Erişim Tarihi: 20.08.2019).

ortadan kalkacağından bunun gerçekleştiğini ispat yükü de sorumlu olana düşecektir³¹. Baz istasyonu sebebiyle bir zarar meydana geldiğinden hukuka aykırılık unsuru da gerçekleşmiş olur. Ayrıca istasyonun zarara sebebiyet vermesi taşkınlık teşkil ettiğinden illiyet bağının kurulması sonucu baz istasyonu sebebiyle taşınmaz malikinin sorumluluğuna gidilebilir.

Taşınmaz malikinin sorumluluğu halinde eski hale getirme, tazminat ve tehlikenin giderilmesi şeklindeki üç hukuki yoldan biri tercih edilebilir. Taşkın kullanım sebebiyle maddi ve/veya manevi zarar meydana geldiğinde tazminat davası ile bunun giderilmesi sağlanabilir. Eğer taşkınlık halen devam ediyorsa tazminat davası ile birlikte eski hale iade davası da açılabilir. Bununla birlikte baz istasyonları bakımından daha önemli nitelik arz eden yol tehlikenin önlenmesi davası olabilir. Bu dava sayesinde, tehlikeye maruz kalan kişi, zarar meydana gelmeden önce de bir önleme davası açarak tehlikenin giderilmesini talep edebilir³².

D. YARGITAY UYGULAMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Yargıtay'ın baz istasyonlarına ilişkin kararları incelendiğinde 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren Türk Borçlar Kanunu'nun kabulünden önce baz istasyonları ile ilgili kararlarını TMK md 730 ve devamı hükümlerine dayandırdığı görülmektedir. Bu kararlara³³ göre; zarar görenler veya zarar görme tehlikesi

---

³¹ Ayiter, s. 146, 147; Gürsoy/ Eren/ Cansel, s. 598, 599, 650 vd; Ertaş, s. 392, 393, 394; Eren, Borçlar, s. 683- 685; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay- Özdemir, s. 598, 599; Eren, Mülkiyet, s. 467 vd; Tandoğan, Haluk; Türk Mesuliyet Hukuku, Ankara, 1961, s. 204; İmre, s. 185- 188.

³² Gürsoy/ Eren/ Cansel, s. 661, 662, 663; Oğuzman/ Seliçi/ Oktay- Özdemir, s. 594- 596; Eren, Mülkiyet, s. 463, 481- 483.

³³ T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2010/4719, K. 2010/7549, T. 22.6.2010, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2010-4719.htm>, (Erişim tarihi: 30.05.2019). Benzer yönde bir karar için bkz. T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi E. 2005/11132, K. 2005/10972, T. 17.10.2005, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2005-11132.htm>, (Erişim Tarihi: 13.06.2019); T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2004/2954, K. 2004/10516, T. 27.9.2004, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2004-2954.htm>; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2007/12688, K. 2008/11813, T. 14.10.2008, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2007-12688.htm>; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2008/4841, K. 2008/14685, T. 27.11.2008, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2008-4841.htm>; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2008/1554, K. 2008/11727, T. 13.10.2008, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2008-1554.htm>; T.C. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, E. 2011/12378, K. 2012/1470, T. 15.2.2012, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/1hd-2011-12378.htm>; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2008/6419, K. 2008/8094, T. 12.6.2008, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2008-6419.htm>; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2008/6419, K. 2008/8094, T. 12.6.2008, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2008-6419.htm>; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2003/16434, K. 2004/971, T. 29.1.2004, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2003-16434.htm>; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2008/1554, K. 2008/11727, T. 13.10.2008, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2008-1554.htm>; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2008/1554, K. 2008/11727, T. 13.10.2008, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2008-1554.htm>, (Erişim Tarihi:15.08.2019).

bulunanlar, konut ve iş yerlerine yakın kurulan baz istasyonlarının insan sağlığı ve çevre açısından zarara yol açtığı gerekçesiyle kaldırılmasını talep edebilirler. Kararlara konu olaylarda uyumsuzluğun, baz istasyonlarının kullanılmasının bir zarara yol açıp açmadığına bakılmaksızın onların kaldırılmasına veya zarar etkilerinin azaltılmasına yönelik alınacak önlemler ile zararın doğduğu hallerde bunların tazmini meselelerinde yoğunlaştığı görülmektedir.

Yargıtay'ın baz istasyonlarının kurulmasına ve kullanılmasına ilişkin yaklaşımı, modern dünyanın vazgeçilmez bir unsuru haline gelmiş olan cep telefonları ile haberleşmeyi sağlayan tesisler olması, cep telefonlarını kullanabilmek için bu tesislerin varlığının zorunlu olması ve bu tesisler sayesinde kitlelerin cep telefonu kullanma hizmeti aldıklarından ve iletişim sağlayabildiklerinden bu tesislerin sunduğu hizmet kamu yararı taşıdığı şeklindedir³⁴.

Baz istasyonlarının kurulması her ne kadar kamu yararı özelliği taşısa da sunulan bu hizmet sonucunda şayet bir zarar oluşursa, Yargıtay bu zarardan sorumluluğun doğacağını, bunun bir kusursuz sorumluluk hali olduğunu, bu sorumluluğun baz istasyonu işletmesinin ağır tehlike doğurmaya müsait yapısından kaynaklandığını tespit etmektedir³⁵. Yargıtay'ın bu dönemki kararlarında³⁶ sorumluluğun doğmaması bakımından baz istasyonunun insana ve çevreye zarar vermediğine, söz konusu insan ve çevre zararının tesis işletmesinden kaynaklanmadığını, bu noktada özellikle baz istasyonunun ilgili yönetmeliğe uygun bir biçimde kurulduğunu ve işletildiğini, kanuni sınırlar dışında tesisin radyasyon yaymadığını, dahası zararın bu tesisin faaliyetinden doğmadığını ispat edilmesini aramaktadır.

Baz istasyonlarının verdiği zararlar sebebiyle doğacak sorumlulukla ilgili ayrıntılı değerlendirmeler içeren bir kararında Yargıtay³⁷, baz istasyonlarını haberleşme hizmetinin sağlanmasında önem taşıyan bir tesisi olarak değerlendirmiş ve bu hizmetin sağlanmasının bir kamu hizmeti olduğu, bu hizmetin görülmesinde de kamu yararının bulunduğunu açıkça vurgulamıştır.

---

³⁴ T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2008/1554, K. 2008/11727, T. 13.10.2008; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2003/16434, K. 2004/971, T. 29.1.2004; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2008/6419, K. 2008/8094, T. 12.6.2008; <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html>, (Erişim Tarihi: 19.07.2019).

³⁵ T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2004/2954, K. 2004/10516, T. 27.9.2004; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2007/12688, K. 2008/11813, T. 14.10.2008; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2008/1554, K. 2008/11727, T. 13.10.2008; <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files>, (Erişim Tarihi: 30.05.2019).

³⁶ T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2007/12688, K. 2008/11813, T. 14.10.2008; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2008/1554, K. 2008/11727, T. 13.10.2008; T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2004/2954, K. 2004/10516, T. 27.9.2004; <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files>, (Erişim Tarihi: 30.05.2019).

³⁷ T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2010/4719, K. 2010/7549, T. 22.6.2010, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2010-4719.htm>, (Erişim tarihi: 30.05.2019).

Fakat bu kamu hizmetinin sunulması suretiyle elde edilen yarar ile oluşabilecek zararın dengelenmesi de gerekir. Yargıtay'a göre elde edilebilecek hiçbir yarar, insan yaşamından daha değerli olmadığı gibi, sunulan hizmet kamu yararı özelliği taşıya bile kişilere zarar verilmesinin hoş görülemeyeceğini; bu noktada elde edilen yarar ile insan yaşamı üzerinde meydana gelebilecek zarar karşılaştırıldığında; ikincisine öncelik sağlanması gerektiğini ifade etmektedir.

Kararda yapılan tespite göre; bir istasyonun çalışması sonucu zarar meydana gelirse, istasyonun kanunî düzenlemelere uygun faaliyet gösteriyor olması bu zarardan sorumlu olunmayacağı ve faaliyete bu sınırlar içinde serbestçe devam edilebileceği anlamına gelmez. Kanuni düzenlemelere uygun faaliyet gösterilse bile sorumluluk doğabilecektir. Baz istasyonu, kanuni düzenlemelerde yer alan sınırlamalara uygun faaliyet göstermiyorsa zaten sorumluluğun doğacağı aşikârdır.

Yargıtay ilgili kararda sorumluluğun doğup doğmadığını irdelerken, tesisin yönetmelikteki değerlere uygun faaliyet göstermesinin, zararın oluşmasına yol açıp açmayacağını belirlenmesinde ölçü olmadığını, ayrıca radyasyon ölçüm sonuçlarının düşük olmasının zararın doğmayacağını göstermeyeceğini, bilakis istasyonun bulunduğu mevkiinin diğer konut ve işyerlerine yakınlığının da nazara alınması gerektiğini ifade etmiştir. Nitekim söz konusu kararda, ayrıntılı gerekçeler ile baz istasyonunun bulunduğu yerden kaldırılarak konut ve işyerlerine daha uzak bir mevkiye taşınmasına karar vermiştir.

Yargıtay, 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe giren Türk Borçlar Kanunu'nun kabulünden önce baz istasyonlarının verdiği zararlar sebebiyle açılan davalarda sorumluluğu TMK md 730 temelinde ele almakta ve sorumlu kişiyi de taşınmaz maliki olarak değerlendirmektedir. Buna karşılık 2007'de verdiği bir kararında³⁸ ise TMK md 730 temelinde taşınmaz malikinin yanı sıra tehlike sorumluluğu belirlemesi yaparak baz istasyonu operatörünü (GSM) sorumlu tutmaktadır. Bu kararda dikkat çekici husus, TBK md 71 hükmü o tarihte henüz kabul edilmemiş olmasına rağmen, baz istasyonlarına ilişkin sorumluluğun tehlike sorumluluğu olarak nitelendirilmesidir. Bu tarihte baz istasyonları bakımından genel anlamda tehlike sorumluluğu düzenlenmediğinden Yargıtay'ın 01.07.2012 tarihinden önce verdiği kararlar, *de lege ferenda* bir bakış açısı ile ileriye görmesi açısından etkileyici olsa da hukukî dayanaktan yoksundur. Çünkü kusursuz sorumluluk halleri, kanunilik ilkesinden hareketle yalnızca kanunda sayılanlar ile sınırlıdır³⁹. Kanunda düzenlenen kusursuz

---

³⁸ T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi E. 2007/1801, K. 2007/15148, T. 29.11.2007, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2007-1801.htm>, (Erişim Tarihi: 13.06.2019).

³⁹ Schöenberger, Beat; Hrsg: Sutter-Somm, Thomas/ Hafner, Felix/ Schmid, Gerhard/ Seelmann, Kurt; Generalklausel für die Gefaehrdungshaftung- ein sinnvolles Reformvorhaben?, Risiko und Recht, Festgabe zum schweizerischen Juristentag 2004, Basel,

sorumluluk hallerinden başka bir kusursuz sorumluluk halinin yargı kararları ile getirilmesi mümkün değildir. Bu sebeple Yargıtay'ın, tehlike sorumluluğunu düzenleyen TBK md 71 hükmünün kabulünden önce tehlike sorumluluğu belirlemesi yaparak verdiği kararlar, olması gereken hukuk açısından yerinde olsa dahi, hukukî temelden yoksundur.

III. 6098 SAYILI TÜRK BORÇLAR KANUNU SONRASI SORUMLULUĞUN BELİRLENMESİ

A. GENEL OLARAK

Tehlike sorumluluğu, 2012 yılında Türk Borçlar Kanunu'nun kabulü ile md 71'de ilk kez genel bir hükümlle düzenlenmiştir. Bu hüküm ile genel olarak tehlike sorumluluğunun şartları ortaya konulmuştur. 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nu md 71 ile tehlike sorumluluğu genel bir hükümlle düzenlenmeden evvel, tehlike sorumluluğu halleri yalnızca özel kanunlar ile düzenlenmiştir.

Kusur sorumluluğu, haksız fiil hukukunun temelidir. 19. yüzyılda sanayi ve bilimin gelişmesi sonucu kusur sorumluluğunun yetersiz kalması ile birlikte "tehlike ilkesi"ne dayanan kusursuz sorumluluklar kabul edilmeye başlanmıştır. Fakat kusursuz sorumluluklar sınırlı sayı ilkesine tabidir ve yalnızca Kanunda sayılan ile sınırlıdır. 6098 sayılı Kanun'un kabulünden önce GSM operatörleri bakımından uygulanabilecek bir kusursuz sorumluluk hükmü bulunmamaktadır. 01.07.2012'de yürürlüğe giren TBK md 71 ile tehlike ilkesine dayanan bir kusursuz sorumluluk düzenlenmiştir. Baz istasyonlarının oluşturabileceği zarar tehlikesi sebebiyle bu istasyonlardan doğan sorumluluğun TBK md 71 hükmü çerçevesinde değerlendirilip değerlendirilmeyeceği aşağıda inceleme konusu yapılacaktır. Ayrıca zarar görenin aynı zamanda taşınmaz makilinin sorumluluğuna gidip gidemeyeceği husus da bu başlık altında incelenecektir.

2004, s. 171-194, s. 177 vd, 192; Schlüchter, Fabio; Haftung für Gefaehrliche Taetigkeit und Haftung ohne Verschulden- das italienische Recht als Vorbild für das schweizerische?, Bern und Stuttgart, 1990, s. 320, 321; Wagner, Gerhard; Herausgeben: Säcker, Franz Jürgen/ Rixecker, Roand/ Oetker, Hartmut, Redakteur: Habersack, Mathias, Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5, 6. Auf., München, 2013, s. 1772, 1773; Schaub, Renate; Herausgeber: Prütting, Hanns/ Wegen, Gerhard/ Weinreich, Gert, BGB Kommentar, 9. Auf., 2014, s. 1747; Erişgin, Nuri; Derleyen: Çiğdem Kırcı, Türk Borçlar Kanunu Madde 71: Genel Tehlike Sorumluluğu, Yeni Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, İstanbul, 2013, s. 59- 101, s. 64, 65, dn 22; Büyüksağış, Erdem/ van Boom, Willem H.; Strict Liability In Contemporary European Codification: Torn Between Objects, Activities and Their Risks, Georgetown Journal Of International Law, V.44, 2013, s. 609- 640, s. 616- 619; Furrer, Anderas/ Müller- Chen, Markus; Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Zürich, 2008, s. 379; Üçışık, Güzin; Tehlike Sorumluluğunun Genel Kural ile Düzenlenmesi, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, 28- 29 Mayıs 2009, GÜHF, Ankara, 2009, s. 127- 145, s. 138.

B. ZARAR GÖRENİN GSM OPERATÖRÜNE DOĞRUDAN BAŞVURMASI SORUNU

TBK md 71 gereğince sorumluluğun doğması için önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletme faaliyeti, bu faaliyet sonucu tipik tehlikenin gerçekleşmesi, tipik tehlike sonucu zararın doğması, önemli ölçüde tehlike arz eden işletme faaliyeti ile zarar arasında illiyet bağı olması ve bu faaliyetin hukuka aykırı olması gerekir. Zarar doğduğunda işletme sahibi ve işleten müteselsilen sorumlu olurlar⁴⁰. GSM operatörünün sorumluluğu bakımından çoğu zaman işletme sahibi ile işleten aynı kişidir.

Baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesinin TBK md 71 anlamında sorumluluğu doğurabilecek bir faaliyet olup olmadığı ve aynı zamanda doğabilecek zarar sebebiyle GSM operatörüne doğrudan başvurma imkânının bulunup bulunmadığı TBK md 71 hükmündeki şartların değerlendirilmesi ile belirlenebilir.

Tehlike sorumluluğunun ilk şartı; önemli ölçüde tehlike arz eden bir işletme faaliyetinin varlığıdır. Bir işletmenin başlı başına niteliği veya yürüttüğü faaliyet ya da bu esnada kullanılan malzeme, araç veya güçler, henüz fiilen tehlike yaratmamış olsa da, uzman bir kişiden beklenebilecek her türlü özene rağmen, sık sık veya ağır zarar tehlikesi yaratmaya elverişli nitelikte ise önemli ölçüde tehlike arz eden bir faaliyet olarak kabul edilir⁴¹. Önemli ölçüde tehlike arz etme, fiilen bir tehlike yaratılmış olması anlamına gelmez. İşletmenin niteliği veya işletmenin faaliyeti sırasında kullanılan araç gereçlerin bir başka kişinin beden veya malvarlığı bütünlüğü üzerinde tehlike yaratmaya ve zarar vermeye elverişli olması şeklinde yorumlanmalıdır⁴².

Baz istasyonlarının yaydığı elektromanyetik dalgaların insan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri, baz istasyonunun kurulduğu yere, baz istasyonunun yaydığı elektromanyetik dalga şiddetine, bu şiddete maruz kalma süresine, baz istasyonuna yakınlığa göre değişkenlik gösterebildiğinden baz istasyonun

---

⁴⁰ Eren, Borçlar, s. 521, 522; Oğuzman, M. Kemal/ Öz, M. Turgut; Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 9. Bası, C: II, İstanbul, 2012. s. 3; Erişgin, md 71, s. 66, 67; Tiftik, Mustafa; Türk Hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Genel Kural ile Düzenlenmesi Sorunu, Ankara, 2005, s. 21.

⁴¹ Köndgen, Johannes; Haftpflichtfunktionen und Immaterialschaden am Beispiel von Schmerzensgeld bei Gefährdungshaftung, Berlin, 1976, s. 27, 28, 35; Fuchs, Maximilian; Deliktsrecht – Eine nach Anspruchsgrundlagen geordnete Darstellung des Rechts der unerlaubten Handlungen und der Gefährdungshaftung, 7. Auf., Heidelberg, 2009, s. 233, 235, 236; Fedtke Jörg/ Magnus, Ulrich; Editors: Koch, B.A./ Koziol, H., Germany, Unification Of Tort Law: Strict Liability, The Hague, London, New York, 2002, s. 147- 176, s. 166; Widmer, Pierre; Switzerland, Unification of Tort Law: Strict Liability, Bernhard A. Koch, ECTIL, Helmut Koziol (Eds.), The Hague, London, New York, 2002, s. 323-350, s. 330, 331, 332, 333, 341.

⁴² Oğuzman/ Öz, s. 186, 187.

kurulması ve işletilmesi, henüz fiilen tehlike yaratmamış olsa da, uzman bir kişiden beklenebilecek her türlü özene rağmen, zarar tehlikesi yaratmaya elverişli niteliği sebebiyle TBK md 71 bağlamında önemli ölçüde tehlike arz eden işletme faaliyeti olarak değerlendirilebilir.

TBK md 71 bağlamında sorumluluğun doğması için ikinci şart; işletme faaliyeti sonucu tipik tehlikenin gerçekleşmesidir. Türk Borçlar Kanunu'na kaynaklık eden Widmer/ Wessner Tasarısında tipik tehlike kriteri, karakteristik rizikonun gerçekleşmesi olarak tanımlanmaktadır. Söz konusu işletme faaliyetinde kullanılan malzeme veya güçlerden doğan özel tehlikeler tipik tehlike anlamına gelir⁴³. Baz istasyonunun tipik tehlikesi, faaliyeti esnasında cep telefonları ile baz istasyonu arasında iletişimi sağlamak için kullanılan elektromanyetik dalgaların yarattığı tehlikedir. Yani baz istasyonun kendisinin inşa edilmiş olması yapı olarak "tipik tehlike"yi oluşturmamakta, bilakis söz konusu istasyonun devreye alınması ve faaliyetini sürdürdüğu sırada yaymış olduğu elektromanyetik dalgalar tipik tehlikeyi oluşturur. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu baz istasyonlarından yayılan elektromanyetik radyasyon değerlerinin 7/24 izlenmesi amacıyla bir proje yürütmektedir. Bu proje çerçevesinde okul, üniversite, hastane gibi yaşam alanlarının yakınına kurulan ölçüm cihazları ile sürekli ölçüm yapılmakta ve veriler online olarak BTK'nın web sitesinden yayınlanmaktadır. Bu denetimin sürekli olması da tipik tehlikenin gerçekleşme ihtimalini arttırmaktadır.

Sorumluluğun doğması bakımından bir diğer şart da; tipik tehlike sebebiyle zararın doğmasıdır. Tazminat hukukunun temel ilkelerinden biri olarak zarar yoksa sorumluluk da yoktur. Tehlike sorumluluğu bakımından tazminatın söz konu olması için tipik tehlike sonucu bir zarar doğması gerekir. Bu zarar da işletmenin faaliyetinden doğmalıdır. Baz istasyonlarının tipik tehlikesi, elektromanyetik dalgalardır. Zarar da bu elektromanyetik dalgalar sonucu yayılan radyasyon sebebiyle, kişinin beden bütünlüğünün etkilenerek zedelenmesi veya bozulması sonucu maddi ve manevi kayba uğramasıdır. Bu zararın ortaya çıkması ve tazmin edilmesinin gerekmesi TBK md 71 anlamında sorumluluğu ortaya çıkarmaktadır.

Tehlike sorumluluğu çerçevesinde aranan dördüncü şart; önemli ölçüde tehlike arz eden işletme faaliyeti ile zarar arasında illiyet bağının bulunmasıdır. İlliyet bağının bulunmadığı durumlarda sorumluluk dođmaz⁴⁴. şayet zararın,

---

⁴³ Köndgen, s. 27, 28, 35; Fuchs, s. 233, 235, 236; Fedtke/ Magnus, s. 166; Widmer, s. 330, 331, 332, 333, 341.

⁴⁴ Erişgin, Nuri; Tehlike Bağı, AÜHFD, 49 (1-4), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/292/2662.pdf>, (E.T.: 27.06.2016), s. 137– 154, s. 137; Esser, Josef / Schmidt, Eike, Schuldrecht, Lehrbuch, Band I: Allgemeiner Teil, Teilband 1, 6. Auf., Heidelberg, 1984, s. 521 vd.; Oftinger, I, s. 70 vd.; Korkusuz, Mustafa Halit; Tehlike Sorumluluğunun Hukukumuzdaki

GSM operatörü işletmesinin tipik tehlikesinin gerçekleşmesi sonucu, başka bir deyişle GSM operatörünün yaydığı elektromanyetik dalgalar sebebiyle oluştuğu bu alanda uzman olan kişiler tarafından söylenebiliyorsa illiyet bağı kurulmuş kabul edilir⁴⁵.

TBK md 71 anlamında sorumluluğun doğması için son şart ise; hukuka aykırılık unsurunun gerçekleşmesidir. Tipik tehlikenin gerçekleşmesi sonucu meydana gelen zarar, mutlak haklarda oluşmuşsa hukuka aykırılık unsuru da gerçekleşmiş olur. Beden bütünlüğü veya malvarlığında bir zarar meydana gelmesi, mutlak haklarda oluşan zarar olarak değerlendirilir⁴⁶. Baz istasyonun faaliyeti sonucu meydana gelen tipik tehlikenin, kişinin beden bütünlüğünde veya malvarlığında zarar oluşturduğu durumlarda hukuka aykırılık unsuru da gerçekleşmiş olur.

Tehlike sorumluluğu, Türk Borçlar Kanunu'nda öngörülen sorumluluk tipleri içinde doğası gereği en ağır sorumluluk türüdür. Sorumluluğun doğması bakımından sorumlu kişilerin kusurlu veya gözetim ve denetim ödevini ihlal etmesi aranmaz. Zira sorumluluk, yürütülen faaliyetin mahiyetinden doğar.

Gelişen teknoloji içerisinde tehlike sorumluluğu alanına giren iş kolları ve işletme türleri hızla artmaktadır. Bu işletme türlerinden birini de GSM operatörlerinin kurduğu baz istasyonları oluşturmaktadır. Baz istasyonları artık toplumsal koşullar içerisinde vazgeçilmez bir duruma gelmiştir. Çünkü baz istasyonlarına duyulan ihtiyacın artması ile baz istasyonlarının sayısı da artmış, bununla bağlantılı olarak baz istasyonlarının oluşturduğu tehlike de doğru orantılı bir şekilde artmıştır. Baz istasyonlarının yaydığı elektromanyetik dalgaların insan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri olabileceği ileri sürülmektedir⁴⁷. Baz istasyonlarının yaydığı radyasyona uzun süre maruz

---

Yeri, DÜHFD, C. 15-16, S. 22-23-24-25, 2010- 2011, s. 89- 99, s. 93; Brehm, Roland; Berner Kommentar, Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Art. 41 - 61 OR Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, 4. überarbeitete Auflage, 2013, s. 69.

⁴⁵ Erişgin, Tehlike Bağı, s. 143- 145; Erişgin, md 71, s. 85, 86; Widmer, s. 330, 331; Schönerberger, s. 176.

⁴⁶ Eren, Borçlar, s. 609, 610; Furrer/ Müller- Chen, s. 309, 310; Oftinger, I, s. 128- 129; Tandoğan, Mesuliyet, s. 18 vd; Atamer, Yeşim M.; Haksız Fiillerden Doğan Sorumluluğun Sınırlandırılması, Özellikle Uygun Nedensellik Bağı ve Normun Koruma Amacı Kuramları, İstanbul, 1996, s. 27.

⁴⁷ Çerezci, Osman/ Kartal, Zerrin/ Pala, Kayıhan/Türkkan, Alpaslan; Edt: Türkkan, Alpaslan, Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri, Bursa, 2012; II. Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu, Çevre ve İnsan Sağlığı İçin Emanet 2013, 8-9 Kasım 2013, İstanbul, 2014; Çerezci, Osman/ Şeker, Selim; Baz İstasyonları Nerelere ve Nasıl Kurulmalıdır?, Eleco 2014 Elektrik – Elektronik – Bilgisayar ve Biyomedikal Mühendisliği Sempozyumu, 27 – 29 Kasım 2014, Bursa, 2014, s. 7-11; Güler, İnan/ Çetin, Tamer/ Özdemir, A. Rıza / Uçar, Nedim; Türkiye Elektromanyetik Alan Maruziyet Raporu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Sektörel Araştırma ve Stratejiler Dairesi Başkanlığı, 2010; Türkkan, Alpaslan; Elektromanyetik Alanlar, Sağlık ve Korunma, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, Cilt 19, Sayı 3, Ankara, 2010, s. 114- 117; Baz İstasyonları ve Sağlık, <http://www.bthk.org/tr/tuketici/baz-istasyonlari-ve-saglik>, (Erişim

kalmanın da zarara yol açabileceği ifade edilmektedir.

Baz istasyonları, gerekli şartları taşıması halinde hukuki olarak kurulmasına izin verilen işletmelerdir. Baz istasyonunun işletilmesinde toplumun menfaati olsa da bu faaliyetten asıl menfaat elde eden işletme sahibi, başka bir deyişle söz konusu baz istasyonunun sahibi GSM operatörüdür. Baz istasyonlarından da, diğer tehlike sorumluluğu alanına giren faaliyetler gibi, topluma sağladığı fayda sebebiyle vazgeçilememektedir. Toplumun fayda sağlamış olması, oluşabilecek bir bedensel zararın tazminine engel oluşturmamalıdır. Kanaatimizce baz istasyonunun işletilmesi sebebiyle yüksek bir gelir elde eden GSM operatörünün bu faaliyetler sonucu elde ettiği nimetler karşısında baz istasyonları sebebiyle bir bedensel zarar meydana geldiğinde bunun oluşturacağı külfetlere de katlanması gerekir⁴⁸.

TBK md 71 hükmünde yer alan şartlar gerçekleştiğinde baz istasyonun işletilmesi sebebiyle doğan zararların tazmini bu hüküm çerçevesinde mümkün

---

Tarihi: 01.10.2019); Establishing A Dialogue On Risks From Electromagnetic Fields, Radiation and Environmental Health Department Of Protection Of The Human Environment World Health Organization, Geneva, Switzerland, 2002, Electromagnetic Fields and Public Health: Mobile Phones, <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/electromagnetic-fields-and-public-health-mobile-phones>, (Erişim Tarihi: 01.10.2019); What Are The Health Risks Associated With Mobile Phones And Their Base Stations?, <https://www.who.int/features/qa/30/en/>, (Erişim Tarihi: 01.10.2019); Electromagnetic Fields and Public Health, Base Stations and Wireless Technologies, <https://www.who.int/peh-emf/publications/facts/fs304/en/>, (Erişim Tarihi: 01.10.2019); Ahlbom, Anders/Feychting, Maria/ Green, Adele C/ Kheifets, Leeka / Savitz, David A/Swerdlow, Anthony J.; Epidemiology of Health Effects of Radiofrequency Exposure, ICNIRP (International Commission for Non-Ionizing Radiation Protection) Standing Committee on Epidemiology, Environmental Health Perspectives, Volume: 112, Number: 17, 2004, s. 1741- 1754; Ahlbom, Anders/Feychting, Maria/ Green, Adele C/Kheifets, Leeka / Savitz, David A/Swerdlow, Anthony J.; Epidemiologic Evidence On Mobile Phones and Tumor Risk: A Review, ICNIRP Sci Review, Epidemiology Volume: 20, Number: 5, 2009, s. 639-652; Swerdlow, Anthony J./ Feychting, Maria/Green, Adele C/ Kheifets, Leeka/Savitz, David A; Mobile Phones, Brain Tumours and the Interphone Study: Where Are We Now?, International Commission for Non-Ionizing Radiation Protection Standing Committee on Epidemiology, Environmental Health Perspect, Volume:119, Number: 11, 2011, s. 1534-1538; Sienkiewicz,Zenon/ van Rongen, Eric/ Croft, Rodney/ Ziegelberger, Gunde/Veyret, Bernard; A Closer Look At The Thresholds Of Thermal Damage: Workshop Report By An ICNIRP Task Group, Health Physics, Volume: 111, Number: 3, 2016, s. 300-306; Ahlbom, Anders/Cardis, Elisabeth/ Green, Adele C/Linet, Martha/ Savitz, David A/ Swerdlow, Anthony J; Review of the Epidemiologic Literature on EMF and Health, ICNIRP (International Commission for Non-Ionizing Radiation Protection) Standing Committee on Epidemiology, Environmental Health Perspectives, Volume: 109, Supplement: 6, 2001, s. 911- 933

⁴⁸ Çelik, Ahmet Çelik; 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Yeni Bir Düzenleme İşletme Tehlikeleri Ve Tehlike Sorumluluğu, http://www.tazminathukuku.com/dosyalar/332_isletme-tehlikeleri-ve-tehlike-sorumlulugu.pdf, (Erişim Tarihi: 07.10.2019); Uyumaz, Alper/ Tokat, Hüseyin; Demiryolu İle Yolcu Taşımacılığında Kaynaklanan Akit Dışı Hukukî Sorumluluk, AÜHFD, Cilt: 65 Sayı: 3, 2016, s. 967-1022, s. 990; Tiftik, s. 17.

olabilecektir. Zarar tazmini bakımından önem taşıyan bir nokta TBK md 71/IV hükmüdür. TBK md 71/ IV hükmü gereğince “Önemli ölçüde tehlike arzeden bir işletmenin bu tür faaliyetine hukuk düzenince izin verilmiş olsa bile, zarar görenler, bu işletmenin faaliyetinin sebep olduğu zararlarının uygun bir bedelle denkleştirilmesini isteyebilirler.” hükümde geçen “faaliyetine hukuk düzenince izin verilmiş” ve “uygun bir bedelle denkleştirilmesini isteyebilirler” ifadelerinin nasıl yorumlanması gerektiği doktrinde son derece tartışılmış bir konudur. Kanaatimizce TBK md 71/I hükmü ile TBK md 71/IV hükmü bir bütün olarak yorumlanmalıdır. Buna göre tehlike sorumluluğunun söz konusu olduğu her halde TBK md 71/I hükmü uygulama alanı bulabilir. Bu noktada baz istasyonları ile ilgili sorumluluğun söz konusu olduğu her durumda TBK md 71 /I hükmü uygulanabilir. Baz istasyonunun mevzuatta düzenlenen limit değerler ve güvenlik mesafelerine uygun olarak kurulduğu ve işletildiği hallerde TBK md 71/IV hükmü de uygulama alanı bulabilir. Kanaatimizce TBK md 71/ IV hükmü ile kanunkoyucu bir fedakârlığın denkleştirilmesi düzenlemesi kabul etmeye çalışmaktadır. Bu kabulün arkasında da hali hazırda son derece riskli bir faaliyet yürüten, buna karşı bu faaliyet yoluyla kamuya bir hizmet sunan işletme sahibi ve işletenleri iktisaden bir nebze olsun koruma düşüncesi yer almaktadır. Buna göre baz istasyonu her türlü mevzuata ve standartlara uygun bir şekilde faaliyet gösterirken, bir eşya zararına sebebiyet verirse TBK md 71/IV hükmüne göre bu eşya zararı bakımından fedakarlığın denkleştirilmesi yoluna gidilmelidir. Fakat TBK md 71/IV hükmü baz istasyonunun faaliyeti sonucu doğan bedensel zararlar halinde uygulama alanı bulamaz. Çünkü fedakârlığın denkleştirilmesi sadece eşya zararları bakımından mümkündür. Anayasa ile de korunan yaşama hakkı ve beden bütünlüğü, korunması gereken en kutsal menfaattir. Bu değerler denkleştirmeye konu edilemez. Bu nedenle baz istasyonu, mevzuat ile öngörülen tüm önlemleri alarak ve standartlara uyarak faaliyet gösterse dahi, faaliyeti sonucunda bir bedensel zarar meydana gelirse sorumlular, bu zararı tümüyle tazmin etmelidir. Şayet baz istasyonu, mevzuat ile öngörülen limit değerlere ve güvenlik mesafelerine uymaksızın faaliyet gösteriyorsa artık eşya zararları bakımında da fedakarlığın denkleştirilmesi gündeme gelmemeli ve baz istasyonun sahibi ve işleteni olan GSM operatörü hem eşya hem de beden zararlarını tümüyle tazmin etmelidir. Kanaatimizce bu şekilde, mevzuata uygun faaliyet gösteren GSM operatörleri ile göstermeyenler arasında objektif bir ayırım yapılmış olur ve gerekli önlemleri alan GSM operatörlerine kanunkoyucunun da niyeti doğrultusunda destek olunabilir. Bu durum mevzuata uygun faaliyet göstermeyen GSM operatörleri bakımından da, gerekli önlemleri almaları hususunda teşvik edici bir nitelik taşıyabilir.

C. ZARAR GÖRENİN AYNI ZAMANDA TAŞINMAZ MAKİLİNİN SORUMLULUĞUNA GİDİP GİDEMEYECEĞİ SORUNU

Taşınmaz malikinin sorumluluğu kısmında⁴⁹ açıklandığı üzere mülkiyet hakkının taşkın kullanımı sonucu bir zarar meydana geldiğinde aynı hak sahipleri sorumlu olurlar. Baz istasyonlarının taşınmazlar üzerinde kurulma şekli bakımından bir değişiklik meydana gelmediğinden ve ayrıca TMK md 730 hükmünde baz istasyonlarından doğan sorumluluğu ortadan kaldıracak bir hüküm değişikliği de bulunmadığından 2012'den sonra da taşınmazları üzerine kurulmasına izin verdikleri baz istasyonları sebebiyle bir zarar meydana gelmesi halinde taşınmaz malikinin sorumluluğuna gidilebilmesi mümkündür.

2012 yılında Türk Borçlar Kanunu'nun kabulü ile birlikte tehlike sorumluluğu öngörülmüş olduğundan, getirilen bu düzenleme GSM operatörüne doğrudan başvurunun yolunu açmıştır. Bu yeni düzenleme taşınmaz malikleri bakımından sorumluluğu daraltan veya kaldıran bir hüküm özelliğine sahip değildir. Bu sebeple zarar gören kişi dilerse TMK md 730 bağlamında taşınmaz malikine, dilerse TBK md 71 bağlamında GSM operatörüne veyahut da söz konusu hükümler çerçevesinde hem taşınmaz malikinin hem de GSM operatörünün birlikte sorumluluğuna başvurabilecektir. Zira TBK md 71 hükmünün uygulanması, TMK md 730 hükmünün uygulanmasına engel teşkil etmez. Doktrinde⁵⁰ de belirtildiği üzere İsviçre Federal Mahkemesi, TMK md 730 ile TBK md 69'a denk düşen hükümlerin somut olayda bir arada uygulanabileceğine hükmetmiştir. Bu karara göre; bir yapının bakım ve korumasındaki eksiklik sebebiyle komşu taşınmazın zarara uğraması halinde hem TMK md 730 hem de TBK md 69 hükümlerine gidilebileceğini içtihat etmiştir. Bu kararda da görüldüğü gibi GSM operatörünün faaliyetleri sonucu bir zarar meydana gelirse hem TBK md 71 sebebiyle GSM operatörüne, hem de TMK md 730 gereği baz istasyonunun üzerinde kurulduğu taşınmazın malikinin sorumluluğuna birlikte gidilebilir.

Zarar görenin hem taşınmaz malikini hem de GSM operatörünü birlikte sorumlu tuttuğu durumlarda GSM operatörü ile taşınmaz maliki bakımından müteselsil sorumluluğun doğduğu kabul edilmelidir⁵¹. Zira baz istasyonun

---

⁴⁹ Bkz. II.C.

⁵⁰ Oğuzman/ Seliçi/ Oktay- Özdemir, s. 598, dn 1396.

⁵¹ Müteselsil sorumluluk için bkz. Brehm, s. 625- 644, 688, 689; Oftinger, I, s. 335, 336; Eren, Borçlar, s. 1342- 1360; Oğuzman/ Öz, s. 436- 466; Dalcı Özdoğan, Nurcihan, Müteselsil Sorumluluk (Özellikle TBK md.61 ve TBK md. 162 vd Hükümleri Bağlamında), Ankara, 2015, s. 64, 72; Gürsoy, Kemal Tahir; Birden Fazla Kimselerin Aynı Zarardan Sorumluluğu; AÜHFD, Cilt: 30 Sayı: 1, Ankara, 1973, s. 57- 83, s. 57 vd.; Toker, Aylin; Haksız Fiilin ve Haksız Fiilden Doğan Maddi Tazminatın Unsurları, Yayınlanmamış Yüksekisans Tezi, Ankara, 2017, s. 101- 105, Koç, Nevzat; Türk Borçlar Kanununun Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukukuna İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, <https://journal.yasar.edu.tr/wp-content/>

işletilmesi suretiyle bir zarar doğmakta ve bu zarara sebep olanlar TBK md 61 anlamında söz konusu zarardan farklı hukuki sebeplerle sorumlu tutulmaktadır. Bu durumda taşınmaz maliki ve GSM operatörü, zararın tamamından sorumlu olmalıdır.

D. YARGITAY UYGULAMASI VE DEĞERLENDİRİLMESİ

Baz istasyonlarından doğan sorumluluğa ilişkin olarak Yargıtay'ın kararları incelendiğinde özellikle 2012 tarihinden önce verilen kararlarda baz istasyonlarından doğan sorumluluğun tehlike sorumluluğu olarak kabul edilmeye başlandığı ifade edilmiştir⁵². De lege ferenda bir bakış açısı ile bu görüş takdire şayan görülsede hukuki temelden yoksun bir nitelik taşımaktaydı. Bu yönde yerleşik içtihat geliştirmiş olan Yargıtay 4. Hukuk Dairesi idi. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, aynı yönde görüşünü 2011 yılındaki bir diğer kararında⁵³ da sürdürmüştür. 20.06.2011 tarihinde verdiği bir kararında⁵⁴ ise, baz istasyonunun mevzuatta belirtilen limit değerler içinde ve güvenlik mesafesine uygun olduğu gerekçesiyle baz istasyonunun kaldırılması talebini reddetmiştir. Benzer yönde bir diğer kararında⁵⁵ Yargıtay, aynı gerekçelerle baz istasyonunun kaldırılması talebini reddetmiştir.

TBK md 71'in kabul edilmesinden sonra verilen Yargıtay kararlarında GSM aleyhine açılan baz istasyonunun kaldırılması ve baz istasyonunun neden olduğu zararların tazminine yönelik davalarda⁵⁶ sorumluluğun belirlenmesi açısından

---

uploads/2014/01/18-Nevzat-KO%C3%87.pdf, (Erişim Tarihi: 05.10.2019), s. 1669- 1689, s. 1675- 1678, 1682; Kılıçoğlu, M. Ahmet; Haksız Fiilde Müteselsil Sorumluluk ve Geçici Ödemeler, Türk Medeni Kanunu'nu Yürürlüğe Girişinin 80.Yılı Münasebetiyle Düzenlenen Sempozyum, Symposium anlässlich des 80. Jahrestages des Inkrafttretensdes Türkischen Zivilgesetzbuches (4-5. Oktober 2006), Ankara, 2007, s. 163- 183, s. 163- 165; Akartepe, Alpaslan; Türk Borçlar Kanunu'nun Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri Alanında Getirdiği Yenilikler Ve Değişiklikler, EÜHFD, C. XVI, S. 1-2, 2012, s. 159- 190, s. 184- 187; Kurt, Leyla Müjde; Haksız Fiil Sonucu Oluşan Zarardan Birden Çok Kişinin Sorumlu Olduğu Hallerde Rücû Talebinin Tâbi Olduğu Zamanaşımı, TBB Dergisi, S: 95, Ankara, 2011, s. 135- 162, s. 149, 150; Aşık, Sebanur; Müteselsil Sorumlulukta Zarar Verenlerin Birbirine Karşı Rücû İlişkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019, s. 24- 33; Canbolat, Ferhat; Müteselsil Borcun Sona Erme Nedenleri, Ankara Barosu Dergisi, Ankara, 2008, Y. 66, S.3, s. 68- 81, s. 69.

⁵² Bkz. II.D.

⁵³ T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2011/2292, K. 2011/2156, T. 2.3.2011, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2011-2292.htm>, (Erişim Tarihi: 05.11.2019).

⁵⁴ T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2011/7024, K. 2011/7211, T. 20.6.2011, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2011-7024.htm>, (Erişim Tarihi: 05.11.2019).

⁵⁵ T.C. Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, E. 2011/15711, K. 2012/907, T. 26.1.2012, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/4hd-2011-15711.htm>, (Erişim Tarihi: 05.11.2019).

⁵⁶ T.C. Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, E. 2013/1882, K. 2013/3680, T. 12.3.2012; T.C. Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, E. 2012/13883, K. 2013/622, T. 18.1.2013; T.C. Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, E. 2017/448, K. 2017/9231, T.

11.12.2017; T.C. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, E. 2014/25081, K. 2015/4282, T. 17.2.2015;

kriter olarak baz istasyonlarının ilgili Yönetmelik'e göre limit değerlere ve güvenlik mesafelerine uygun olarak işletilmekte olup olmadığı hususunu dikkate alınmıştır. Yargıtay'ın bir diğer kararında⁵⁷ sağlığa zarar verdiği iddiası ile davalı GSM şirketlerine ait baz istasyonlarının kaldırılması talebine ilişkin olarak verdiği bir kararında; baz istasyonunun 21.04.2011 tarihli Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe giren Yönetmelikte belirtilen limit değerlere ve güvenlik mesafesine uygun olup olmadığı ve ayrıca davacının sağlığında bir zarar oluşup oluşmadığının uzman bilirkişilerden alınacak raporlara göre belirlenmesini ve bu çerçevede karar verilmesi gerektiğine hükmetmiştir. GSM operatörünün kurduğu baz istasyonunun kaldırılmasına yönelik açılan bir başka davada Yargıtay⁵⁸, somut olaydaki baz istasyonunun mevzuata uygun kurulmuş olduğu ve davacının sağlığının bozulmasının baz istasyonundan kaynaklandığının bilimsel delillerle kanıtlanamadığı gerekçesiyle baz istasyonunun kaldırılması talebini reddetmiştir. Türk Borçlar Kanununun kabul edilmesinden sonra Yargıtay'ın kararına konu olan olaylarda, davaların doğrudan GSM operatörlerine yönelik olarak açıldığı, baz istasyonlarının kaldırılmasının talep edildiği ve doğan zararın da tazmininin istendiği görülmektedir. Yargıtay ise baz istasyonlarının kaldırılmasına ve zararın tazminine karar verilmesi bakımından bir ölçü getirmekte ve bu çerçevede baz istasyonunun kurulduğu yer bakımından ilgili Yönetmeliklerde öngörülen limit değerlerin ve güvenlik mesafelerinin uzman bilirkişilerce değerlendirilmesi sonucu alınacak raporlara göre karar verilmesini aramaktadır.

Yargıtay 1. Hukuk Dairesi ise verdiği kararında⁵⁹ daha geniş bir değerlendirme yapmakta; baz istasyonlarının toplum bakımından büyük fayda sağlayan işletmeler olsa da bu yarar karşılığında insanların zarar görmesinin kabul edilemeyeceği sonucuna ulaşmaktadır. Hiçbir hizmet, insan sağlığının korunmasından daha önemli olamaz. Hizmet kamuya yarar sağlasa dahi, insan sağlığına zarar veriyorsa bu durum nimet- külfet içerisinde değerlendirilemez. Bu sebeple tehlikenin varlığının saptanması halinde sorumluluğa ilişkin hükümler uygulanmalıdır. Bu karara göre baz istasyonlarının yaydığı

T.C. Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, E. 2016/5, K. 2019/3252, T. 9.4.2019; T.C. Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, E. 2015/5750, K. 2018/894, T. 8.2.2018; T.C. Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, E. 2016/8282, K. 2018/7704, T. 13.11.2018; <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html>, (Erişim Tarihi: 07.10.2019).

⁵⁷ T.C. Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, E. 2012/13883, K. 2013/622, T. 18.1.2013, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/14hd-2012-13883.htm>, (Erişim Tarihi: 05.11.2019); T.C. Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, E. 2013/1882, K. 2013/3680, T. 12.3.2012, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/14hd-2013-1882.htm>, (Erişim Tarihi: 05.11.2019).

⁵⁸ T.C. Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, E. 2016/596, K. 2018/5450, T. 11.9.2018, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/14hd-2016-596.htm>, (Erişim Tarihi: 05.11.2019).

⁵⁹ T.C. Yargıtay 1. Hukuk Dairesi, E. 2013/2371, K. 2013/3777, T. 19.3.2013; <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/giris.html>, (Erişim Tarihi: 07.10.2019).

radasyonun ilgili Yönetmelik'te belirtilen sınır değerlerinin altında olsa dahi sorumluluk, tehlike sorumluluğu olduğu kabul edilmelidir. Benzer yönde bir diğer kararda⁶⁰ yer aldığı üzere baz istasyonunun para ile ölçülebilen bir zararı kanıtlanamamış olsa dahi, baz istasyonunun zarar verme ihtimali ve davacıların evine olan yakınlığı, bedensel olarak bir takım rahatsızlıklara yol açabileceğine ilişkin toplumdaki genel inanın davacılar da tedirginlik ve ümitsizlik yarattığı kabul edilerek baz istasyonunun kaldırılmasına karar verilmiştir.

Aynı yönde bir diğer karar da Yargıtay Hukuk Genel Kurulu tarafından verilmiştir. Söz konusu karara⁶¹ göre, evlerinin çok yakınına baz istasyonu kurulan davacılar derin bir kaygı ve umutsuzluk içerisinde buldukları gerekçesiyle baz istasyonunun kaldırılması talebiyle dava açmışlardır. Mahkeme Anayasa ile teminat altına alınan "Yaşama Hakkı"nın kutsallığına vurgu yaparak, bu hizmetin konutların bulunduğu bu alana bu denli yakın mesafede yapılmasında bir zorunluluk olmadığını belirtmiş ve "Yaşama Hakkı"nın en birincil hak olduğunu hatırlatarak tehdit altında olma tehlikesinin dahi iletişim hakkı gibi diğer Anayasal haklardan önce gözetilmesi gerektiğini içtihat etmiştir. Karara göre yaşam hakkının tehlikede olduğu hallerde diğer tüm temel hak ve hürriyetlerin de hiçbir değeri bulunmaz. Baz istasyonu mevzuatta öngörülen limit değerler ve güvenlik mesafelerine uygun olarak kurulsa ve işletilse dahi, zarar verenler sorumluluktan kurtulamaz. İşletme faaliyeti mevzuata uygun gerçekleştirilse dahi, zarar doğduğunda sorumluluk da doğar. Eğer baz istasyonu mevzuata uygun işletilmiyorsa hukuka aykırılık evleviyetle gerçekleşmiş olur. Karara göre bunun yanı sıra hâkim, yönetmeliklere göre değil, Kanuna, genel hukuk kurallarına ve sorumluluk ilkelerine göre karar vermelidir. Bu sebeple Yönetmeliğe bağlı olarak verilen sertifika, bağlayıcı olarak kabul edilemez.

Yargıtay 14. Hukuk Dairesi, her ne kadar Yönetmeliği ve orada öngörülen kriterleri ölçü alsada Yargıtay 1., 8. Hukuk Daireleri ve Yargıtay Hukuk Genel Kurulu "insan, yaşama hakkı" odaklı bir yorum ortaya koymakta, teknolojik gelişmelerin ve onun kullanılmasının toplum için fayda sağlasa da, bu fayda sağlamanın insan sağlığına zarar vermeyi haklı göstermeyeceği ve bu sebeple tüm mevzuata ve düzenleyici işlemlere uygun bir faaliyet bulunsada baz istasyonun işletilmesi sebebiyle ortaya çıkabilecek zararların GSM operatörü tarafından tazmin edilmesi gerektiği sonucuna ulaşmaktadır. Bu son kararlarda tespit edilen hususlar -karar gerekçesinde açıkça zikredilmemiş olsa da – bizim TBK md 71/IV'e ilişkin değerlendirmelerle örtüşmektedir. Bu sebeple

---

⁶⁰ T.C. Yargıtay 8. Hukuk Dairesi, E. 2014/25081, K. 2015/4282, T. 17.2.2015, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/8hd-2014-25081.htm>, (Erişim Tarihi: 05.11.2019).

⁶¹ T.C. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu, E. 2012/4-575, K. 2013/249, T. 20.2.2013, <http://www.kazanci.com/kho2/ibb/files/hgk-2012-4-575.htm>, (Erişim Tarihi: 05.11.2019).

GSM operatörü, düzenleyici işlemlerin tamamına uygun surette faaliyetlerini yürüttüğünü ileri sürerek tazminat ödemekten kurtulamayacaktır. Zira bedensel zararlar, hiçbir şekilde denkleştirmeye konu edilemez.

SONUÇ

İletişimin önemli unsurları olan cep telefonları, mobil Wi-Fi modemleri ve GPRS uygulamaları günlük hayatın olağan bir parçası haline gelmiştir. İletişim araçlarının kullanımındaki hızlı yükseliş, bu iletişimin gerçekleşmesini sağlayan baz istasyonlarının sayısının da artmasına yol açmıştır. Baz istasyonları, insan yoğunluğunun yalnızca belirli dönemlerde arttığı yerlerde mobil istasyon olarak karşımıza çıkmakla birlikte çoğunlukla arazi veya bina üzerine sabit olarak kurulur. Baz istasyonlarının kurulmasına ilişkin standartlar, kanun gereği, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu (BTK) tarafından belirlenir ve denetim de aynı kurum tarafından yürütülür.

Baz istasyonlarının çoğalması, bunların çevre ve insan sağlığı üzerinde uzun dönemde zarara sebep olup olmadığı tartışmalarını da beraberinde getirmiştir. Baz istasyonlarının zarar oluşturup oluşturmayacağı ve özellikle insan sağlığına olumsuz etkisinin olup olmayacağı, baz istasyonlarının yaydığı elektromanyetik dalga şiddetine bağlıdır. Zarar doğurma riskinin hiç bulunmadığını söyleyebilmek mümkün değilken, zararın oranını ne olacağı ve süreç içerisinde ne zaman ortaya çıkabileceği baz istasyonunun kurulduğu yere, baz istasyonunun yaydığı elektromanyetik dalga şiddetine, bu şiddete maruz kalma süresine, baz istasyonuna yakınlığa göre değişkenlik gösterebilmektedir.

Baz istasyonlarının zarara yol açması halinde sorumluluğun kime ait olacağı noktasında mevzuat ve uygulama farklılıklarını da dikkate alarak, 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun (TBK) yürürlüğe girdiği 01.07.2012 tarihi öncesi ve sonrası dönem şeklinde ikili bir ayırım yapmak gerekir.

TBK yürürlüğe girmeden önce baz istasyonlarının yol açtığı zararların tazminine ilişkin olarak mülkiyet hakkının içeriğine, komşu hakkına ve bu bağlamda TMK md 730 çerçevesinde taşınmaz malikinin sorumluluğuna gitmek mümkündür. Bu tür bir sorumluluk, baz istasyonunun bir "taşınmaz" üzerinde kurulduğu durumlarda söz konusu olur. TMK md 730 hükmünün amacı, taşınmaz mülkiyetinin taşkın kullanımı sebebiyle meydana gelebilecek zararın önlenmesi veya zarar ortaya çıktığında bu zararın giderilmesidir. TMK md 730 çerçevesinde zarardan sorumlu kişi maliktir. Sorumlu olmak için, mülkiyet hakkına sahip olmak yeterlidir, tapuda tescil işleminin yapılmış olması şart değildir. Bu çerçevede miras yoluyla taşınmazın intikali halinde sorumluluk mirasçılara ait olacaktır. Taşınmazın, elbirliği veya paylı mülkiyet ile birden fazla sahibi varsa, her biri zararın tamamından müteselsilen sorumlu olur. Baz istasyonu bir apartman üzerine, özellikle çatıya kurulmuşsa, çatı, kat

maliklerinin ortak kullanım alanına girdiğinden bir zarar doğması durumunda tüm kat malikleri bu zarardan müteselsilen sorumlu olurlar.

2012 öncesinde baz istasyonlarının yol açtığı zararların tazmini bakımından GSM operatörüne başvurulması, ancak haksız fiil (818 Sayılı BK. md.41) hükümleri çerçevesinde mümkündür. Zira sorumluluğa yol açacak kanunda düzenlenmiş bir kusursuz sorumluluk hali bulunmamaktadır. GSM operatörünün sorumluluğu için, baz istasyonunun kurulmasına ilişkin işlemin hukuka aykırı olması, GSM operatörünün kusurunun varlığı, zararın doğması ve illiyet bağının bulunması gerekir.

Yargıtay, 2012 öncesi dönem bakımından, GSM operatörüne yönelik davalarda haksız fiil sorumluluğu üzerinden değerlendirme yapmakta, hukuka aykırılık ve kusur unsurlarının gerçekleşmediği gerekçesiyle tazminat taleplerini GSM operatörleri bakımından reddetmekteydi. Buna karşılık baz istasyonlarının verdiği zararlar sebebiyle açılan davalarda sorumluluğu TMK md 730 temelinde ele almakta ve sorumlu kişiyi de taşınmaz maliki olarak değerlendirmekteydi. Hatta verdiği bir kararda Yargıtay, taşınmaz malikinin yanı sıra tehlike sorumluluğu belirlemesi yaparak baz istasyonu operatörünü (GSM) sorumlu tutmaktadır. Bu tarz “tehlike sorumluluğu” belirlemesi yapılarak verilen kararlar, olması gereken hukuk açısından yerinde olsa dahi, hukukî temelden yoksundur. Zira kusursuz sorumluluk halleri, kanunilik ilkesi gereğince sınırlı sayıdadır.

6098 sayılı Türk Borçlar Kanununun 01.07.2012 tarihinde yürürlüğe girmesi ile birlikte, tehlike sorumluluğunu düzenleyen TBK. md.71 hükmünün baz istasyonlarının kurulması ve işletilmesi sebebiyle ortaya çıkabilecek zararların tazmininde GSM operatörüne doğrudan başvurma imkânı getirip getirmediği önem kazanmıştır. Baz istasyonlarının yaydığı elektromanyetik dalgaların insan sağlığı üzerinde olumsuz etkileri, baz istasyonunun kurulduğu yere, baz istasyonunun yaydığı elektromanyetik dalga şiddetine, bu şiddete maruz kalma süresine, baz istasyonuna yakınlığa göre değişkenlik gösterebildiğinden baz istasyonunun kurulması ve işletilmesi, henüz fiilen tehlike yaratmamış olsa da, uzman bir kişiden beklenebilecek her türlü özene rağmen, zarar tehlikesi yaratmaya elverişli niteliği sebebiyle TBK md 71 bağlamında önemli ölçüde tehlike arz eden işletme faaliyeti olarak değerlendirilebilir. Bu durumda TBK md 71 hükmü çerçevesinde GSM operatörüne doğrudan başvurma ve tazminat talep etme imkanı vardır. GSM operatörünün sorumluluğu bakımından önem taşıyan husus, baz istasyonunun mevzuatta düzenlenen limit değerler ve güvenlik mesafelerine uygun olarak kurulduğu ve işletildiği hallerde, yani TBK md 71/ IV hükmünün uygulanmasının gündeme geldiği durumlarda, denkleştirmenin ancak eşya zararları bakımından mümkün olmasıdır. Buna karşılık faaliyet sonucunda bedensel zarar meydana gelirse, denkleştirmeye gidilmeksizin zararın tamamından GSM operatörü sorumlu olacaktır.

2012 sonrasında taşınmaz malikinin sorumluluğu konusunda, baz istasyonlarının taşınmazlar üzerinde kurulma şekli bakımından bir değişiklik meydana gelmediğinden ve ayrıca TMK md 730 hükmünde baz istasyonlarından doğan sorumluluğu ortadan kaldıracak bir hüküm değişikliği de bulunmadığından 2012'den sonra da taşınmazları üzerine kurulmasına izin verdikleri baz istasyonları sebebiyle bir zarar meydana gelmesi halinde taşınmaz malikinin sorumluluğuna gidilebilmesi mümkündür.

Yargıtay, 2012 sonrası dönem bakımından, GSM operatörü aleyhine açılan baz istasyonunun kaldırılması ve baz istasyonunun neden olduğu zararların tazminine yönelik davalarda sorumluluğun belirlenmesi açısından kriter olarak baz istasyonlarının ilgili Yönetmelik'e göre limit değerlere ve güvenlik mesafelerine uygun olarak işletilmekte olup olmadığı hususunu dikkate almaktadır. Bu çerçevede baz istasyonunun kurulduğu yer bakımından ilgili Yönetmeliklerde öngörülen limit değerlerin ve güvenlik mesafelerinin uzman bilirkişilerce değerlendirilmesi sonucu alınacak raporlara göre karar verilmesini aramaktadır. Yargıtay daireleri farklı yaklaşımlar benimsemekle birlikte Yargıtay Hukuk Genel Kurulu "insan, yaşama hakkı" odaklı bir yorum ortaya koymakta, teknolojik gelişmelerin ve onun kullanılmasının toplum için fayda sağlasa da, bu fayda sağlamanın insan sağlığına zarar vermeyi haklı göstermeyeceği ve bu sebeple tüm mevzuata ve düzenleyici işlemlere uygun bir faaliyet bulursa da baz istasyonunun işletilmesi sebebiyle ortaya çıkabilecek zararların GSM operatörü tarafından tazmin edilmesi gerektiği sonucuna ulaşmaktadır. Tespit edilen bu hususlar, bizim değerlendirmelerimizle örtüşmektedir. Bu sebeple GSM operatörü, düzenleyici işlemlerin tamamına uygun surette faaliyetlerini yürüttüğünü ileri sürerek tazminat ödemekten kurtulamayacaktır. Zira bedensel zararlar, hiçbir şekilde denkleştirmeye konu edilemez.

Hiçbir ekonomik güç ve hiçbir teknolojik imkân ve onun kullanılması, insandan ve insan sağlığından daha kıymetli olamaz, olmamalıdır.

KAYNAKÇA

Abik, Yıldız;

Taşınmaz Malikinin Olumlu Müdahaleler Nedeniyle Komşulara Karşı Sorumluluğu, Erzin-
can Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt:
14, Sayı: 3-4, s. 145-186.

Ahlbom, Anders/

Cardis, Elisabeth/

Green, Adele C/

Linnet, Martha/

Savitz, David A/

Swerdlow, Anthony J;

Review of the Epidemiologic Literature on
EMF and Health, ICNIRP (International Com-
mission for Non-Ionizing Radiation Protec-
tion) Standing Committee on Epidemiology,
Environmental Health Perspectives, Volume:
109, Supplement: 6, 2001, s. 911- 933.

Ahlbom, Anders/

Feychting, Maria/

Green, Adele C/

Kheifets, Leeka /

Savitz, David A/

Swerdlow, Anthony J.;

Epidemiologic Evidence On Mobile Phones
and Tumor Risk: A Review, ICNIRP Sci Review,
Epidemiology Volume: 20, Number: 5, 2009,
s. 639-652.

Ahlbom, Anders/

Feychting, Maria/

Green, Adele C/

Kheifets, Leeka /

Savitz, David A/

Swerdlow, Anthony J.;

Epidemiology of Health Effects of Radiof-
requency Exposure, ICNIRP (International
Commission for Non-Ionizing Radiation
Protection) Standing Committee on Epide-
miology, Environmental Health Perspectives,
Volume: 112, Number: 17, 2004, s. 1741-
1754.

- Akartepe, Alpaslan;** Türk Borçlar Kanunu'nun Haksız Fiilden Doğan Borç İlişkileri Alanında Getirdiği Yenilikler Ve Değişiklikler, EÜHFD, C. XVI, S. 1-2, 2012, s. 159- 190.
- Akkayan Yıldırım, Ayça;** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Düzenlemeleri Çerçevesinde Kusursuz Sorumluluğun Özel Bir Türü Olarak Tehlike Sorumluluğu, İÜHFM, C. LXX, S.1, 2012, s. 203-220.
- Aşık, Sebanur;** Müteselsil Sorumlulukta Zarar Verenlerin Birbirine Karşı Rücu İlişkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2019.
- Aşıla, Namık L.;** Baz İstasyonları ve Elektromanyetik Işınım, http://www.emo.org.tr/ekler/5706a762e-2dcd0d_ek.pdf, (Erişim Tarihi: 20.09.2019).
- Atalay, Nesrin Seyhan;** Elektromanyetik Kirlilik ve Etkileri, Korunma Yöntemleri, WHO Uluslararası Elektromanyetik Alan Projesi, Ulusal ve Uluslararası Politikalar, Bilişim Toplumuna Giderken Elektromanyetik Kirlilik Etkileri Sempozyumu 1999 Açılış Konuşmaları, <https://docplayer.biz.tr/9823941-Sempozyum-acilis-konferansi-prof-dr-nesrin-seyhan.html>, (Erişim Tarihi: 01.10.2019).
- Atamer, Yeşim M.;** Haksız Fiillerden Doğan Sorumluluğun Sınırlandırılması, Özellikle Uygun Nedensellik Bağı ve Normun Koruma Amacı Kuramları, İstanbul, 1996.
- Aydıncık Midyat, Şirin;** Taşınmaz Malikinin İnşaat Faaliyetleri Sebebiyle Komşu Taşınmaz Maliklerine Karşı Sorumluluğu, İÜHFM, Cilt: LXXV, Sayı: 2, İstanbul, 2017, s. 609-658.
- Ayiter, Nuşin;** Eşya Hukuku, Ankara, 1977.
- Badur, Emel;** Gayrimenkul Malikinin Sorumluluğu, TBB Dergisi, Sayı:3, Ankara, 2001, s. 835- 880.
- Başoğlu, Başak;** Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku ve Özellikle Tehlike Sorumluluğuna İlişkin Değerlendirmeler, İÜHFD, C.6, S.2, 2015, s. 29- 56.

- Brehm, Roland;** Berner Kommentar, Die Entstehung durch unerlaubte Handlungen, Art. 41 - 61 OR Schweizerisches Zivilgesetzbuch, Das Obligationenrecht, 4. überarbeitete Auflage, 2013.
- Büyüksağış, Erdem;** Tehlike Esasına Dayanan Genel Sorumluluk Kuralı Üzerine Eleştirel Değerlendirmeler, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi Cilt: 8, Sayı: 1, 2006, s.1-19.
- Büyüksağış, Erdem/
van Boom, Willem H.;** Strict Liability In Contemporary European Codification: Torn Between Objects, Activities and Their Risks, Georgetown Journal Of International Law, V.44, 2013.
- Canbolat, Ferhat;** Müteselsil Borcun Sona Erme Nedenleri, Ankara Barosu Dergisi, Ankara, 2008, Y. 66, S.3, s. 68- 81.
- Conway, Laura;** Edt: Dr David Morgan, Mobile Phones and Health, An Interim Report, British Medical Association Board of Science and Education, 2001.
- Çekin, Mesut Serdar;** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Madde 71 Çerçevesinde Tehlike Sorumluluğu, İstanbul, 2016.
- Çelik, Ahmet Çelik;** 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nda Yeni Bir Düzenleme İşletme Tehlikeleri Ve Tehlike Sorumluluğu, http://www.tazminathuku.com/dosyalar/332_isletme-tehlikele-ri-ve-tehlike-sorumlulugu.pdf, (Erişim Tarihi: 07.10.2019).
- Çerezci, Osman/
Kartal, Zerrin/
Pala, Kayıhan/
Türkkan, Alpaslan;** Edt: Türkkan, Alpaslan, Elektromanyetik Alan ve Sağlık Etkileri, Bursa, 2012.

Çerezci, Osman/

Şeker, Selim;

Baz İstasyonları Nerelere ve Nasıl Kurulmalıdır?, Eleco 2014 Elektrik – Elektronik – Bilgisayar ve Biyomedikal Mühendisliği Sempozyumu, 27 – 29 Kasım 2014, Bursa, 2014.

Dalcı Özdoğan, Nurcihan,

Müteselsil Sorumluluk (Özellikle TBK md.61 ve TBK md. 162 vd Hükümleri Bağlamında), Ankara, 2015.

Eren, Fikret;

Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 23. Baskı, Ankara, 2018, (Kısaltılmışı: Eren, Borçlar).

Eren, Fikret;

Mülkiyet Hukuku, 3. Baskı, Ankara, 2014, (Kısaltılmışı: Eren, Mülkiyet).

Erişgin, Nuri;

Derleyen: Çiğdem Kırca, Türk Borçlar Kanunu Madde 71: Genel Tehlike Sorumluluğu, Yeni Türk Borçlar Kanunu Sempozyumu, İstanbul, 2013, s. 59- 101, (Kısaltılmışı: Erişgin, md 71).

Erişgin, Nuri;

Tehlike Bağı, AÜHFD, 49 (1-4), <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/292/2662.pdf>, (Erişim Tarihi: 07.10.2019), s. 137– 154, (Kısaltılmışı: Erişgin, Tehlike Bağı).

Ertaş, Şeref;

Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümlerine Göre Eşya Hukuku, Ankara, 2005.

Esser, Josef /

Schmidt, Eike;

Schuldrecht, Lehrbuch, Band I: Allgemeiner Teil, Teilband 1, 6. Auf., Heidelberg, 1984, s. 521 vd.

Fedtke Jörg/

Magnus, Ulrich;

Editors: Koch, B.A./ Koziol, H., Germany, Unification Of Tort Law: Strict Liability, The Hague, London, New York, 2002, s. 147- 176.

Fuchs, Maximilian;

Deliktsrecht – Eine nach Anspruchsgrundlagen geordnete Darstellung des Rechts der unerlaubten Handlungen und der Gefährdungshaftung, 7. Auf., Heidelberg, 2009.

Furrer, Anderas/

Müller- Chen, Markus; Obligationenrecht, Allgemeiner Teil, Zürich, 2008.

Güler, İnan/ Çetin, Tamer/

Özdemir, A. Rıza /

Uçar, Nedim; Türkiye Elektromanyetik Alan Maruziyet Raporu, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Sektörel Araştırma ve Stratejiler Dairesi Başkanlığı, 2010.

Gürsoy, Kemal Tahir; Birden Fazla Kimselerin Aynı Zarardan Sorumluluğu; AÜHFD, Cilt: 30 Sayı: 1, Ankara, 1973, s. 57- 83.

Honsell, Heinrich/Geiser,

Thomas/Vogt, Nedim Peter; Zivilgesetzbuch, Basel : Helbing & Lichtenhahn, 2010-2011.

İmre, Zahit; Doktrinde ve Türk Hukukunda Kusursuz Mesuliyet Halleri, İstanbul, 1949.

İnceoğlu, Murat/

Kurtulan, Gökçe; TBK m. 71/f.4 Hükmünde Alternatif Çözüm: Örtülü Boşluk, Prof. Dr. İlhan Ulusan'a Armağan, İKÜHFD, C. 15, S. 2, İstanbul, 2016, s. 45-60.

Kayakuzgun, Özge;

Baz İstasyonları ve İnsan Hakları, Hukuk Gündemi Dergisi, <http://www.ankarabaru-su.org.tr/siteler/ankarabarusu/hgdmakale/2009-1/10.pdf>, (Erişim Tarihi: 19.07.2019), s. 37- 53.

Kılıçoğlu, M. Ahmet;

Haksız Fiilde Müteselsil Sorumluluk ve Geçici Ödemeler, Türk Medeni Kanunu'nu Yürürlüğe Girişinin 80.Yılı Münasebetiyle Düzenlenen Sempozyum, Symposium anlässlich des 80. Jahrestages des Inkrafttretensdes Türkischen Zivilgesetzbuches (4-5. Oktober 2006), Ankara, 2007, s. 163- 183.

- Koç, Nevzat;** Türk Borçlar Kanununun Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukukuna İlişkin Hükümlerinin Değerlendirilmesi, <https://journal.yasar.edu.tr/wp-content/uploads/2014/01/18-Nevzat-KO%C3%87.pdf>, (Erişim Tarihi: 05.10.2019), s. 1669- 1689.
- Korkusuz, Mustafa Halit;** Tehlike Sorumluluğunun Hukukumuzdaki Yeri, DÜHFD, C. 15-16, S. 22-23-24-25, 2010-2011, s. 89- 99.
- Korkusuz, Refik;** Hukukumuzda Tehlike Sorumluluğunun Uygulanması ve Yeni Borçlar Kanunu Tasarısındaki Düzenlemesi, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu (28-29 Mayıs 2009), GÜHFD, Ankara, 2009, s. 149-207.
- Köndgen, Johannes;** Haftpflichtfunktionen und Immaterialscha-den am Beispiel von Schmerzensgeld bei Gefaehrdungshaftung, Berlin, 1976.
- Kurt, Leyla Müjde;** Haksız Fiil Sonucu Oluşan Zarardan Birden Çok Kişinin Sorumlu Olduğu Hallerde Rücû Talebinin Tâbi Olduğu Zamanaşımı, TBB Der-gisi, S: 95, Ankara, 2011, s. 135- 162.
- Oğuzman, Kemal/ Seliçi, Özer/ Oktay- Özdemir, Saibe;** Eşya Hukuku, İstanbul, 2016.
- Oğuzman, M. Kemal/ Öz, M. Turgut;** Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 9. Bası, C: II, İstanbul, 2012.
- Oftinger, Karl;** Schweizerisches Haftpflichtrecht I, Zürich, 1958.
- Oftinger, Karl;** Schweizerisches Haftpflichtrecht II/1, Zürich, 1960.
- Petek, Hasan;** Taşınmaz Malikinin Hukuka Uygun Taşkınlıklardan Sorumluluğu, Ankara, 2005.
- Sarıkahya, Nihan Merve,** Bir İşyerinde Elektromanyetik Alan Ölçümü Yapılması ve Sonuçlarının İş Sağlığı ve Güvenliği Yönünden Değerlendirilmesi, T.C. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı İş Sağlığı Ve Güvenliği Genel Müdürlüğü, İş Sağlığı ve Güvenliği Uzmanlık Tezi, Ankara, 2014.

- Schaub, Renate;** Herausgeber: Prütting, Hanns/ Wegen, Gerhard/ Weinreich, Gert, BGB Kommentar, 9. Auf., 2014.
- Schönenberger, Beat;**
Hrsg: Sutter-Somm, Thomas/
Hafner, Felix/ Schmid, Gerhard/
Seelmann, Kurt; Generalklausel für die Gefaehrdungshaftung-ein sinnvolles Reformvorhaben?, Risiko und Recht, Festgabe zum schweizerischen Juristentag 2004, Basel, 2004.
- Schlüchter, Fabio;** Haftung für Gefaehrliche Taetigkeit und Haftung ohne Verschulden- das italienische Recht als Vorbild für das schweizerische?, Bern und Stuttgart, 1990.
- Sienkiewicz, Zenon/**
van Rongen, Eric/
Croft, Rodney/
Ziegelberger, Gunde/
Veyret, Bernard; A Closer Look At The Thresholds Of Thermal Damage: Workshop Report By An ICNIRP Task Group, Health Physics, Volume: 111, Number: 3, 2016, s. 300-306.
- Swerdlow, Anthony J./**
Feychting, Maria/
Green, Adele C/
Kheifets, Leeka/
Savitz, David A; Mobile Phones, Brain Tumours and the Interphone Study: Where Are We Now?, International Commission for Non-Ionizing Radiation Protection Standing Committee on Epidemiology, Environmental Health Perspect, Volume:119, Number: 11, 2011, s. 1534-1538.
- Tandoğan, Haluk;** Kusura Dayanmayan Sözleşme Dışı Sorumluluk Hukuku, Ankara, 1981, (Kısaltılmışı: Tandoğan, Kusura Dayanmayan).

- Tandoğan, Haluk;** Türk Mesuliyet Hukuku, Ankara, 1961, (Kısaltılmışı: Tandoğan, Mesuliyet).
- Tiftik, Mustafa;** Türk Hukukunda Tehlike Sorumluluklarının Genel Kural ile Düzenlenmesi Sorunu, Ankara, 2005.
- Toker, Aylin;** Haksız Fiilin ve Haksız Fiilden Doğan Maddi Tazminatın Unsurları, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2017.
- Türkkan, Alpaslan;** Elektromanyetik Alanlar, Sağlık ve Korunma, Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi, Cilt 19, Sayı 3, Ankara, 2010.
- Uyumaz, Alper/**
- Tokat, Hüseyin;** Demiryolu İle Yolcu Taşımacılığında Kaynaklanan Akit Dışı Hukukî Sorumluluk, AÜHF, Cilt: 65 Sayı: 3, 2016, s. 967-1022.
- Üçışık, Güzin;** Tehlike Sorumluluğunun Genel Kural ile Düzenlenmesi, Sorumluluk ve Tazminat Hukuku Sempozyumu, 28- 29 Mayıs 2009, GÜHF, Ankara, 2009.
- Wagner, Gerhard;** Herausgeben: Säcker, Franz Jürgen/ Rixecker, Roand/ Oetker, Hartmut, Redakteur: Habersack, Mathias, Münchener Kommentar zum Bürgerlichen Gesetzbuch: BGB, Band 5, 6. Auf., München, 2013.
- Widmer, Pierre;** Switzerland, Unification of Tort Law: Strict Liability, Bernhard A. Koch, ECTIL, Helmut Koziol (Eds.), The Hague, London, New York, 2002, s. 323-350.
- Yücel, Özge;** Türk Borçlar Kanununa Göre Genel Tehlike Sorumluluğu, Ankara, 2014.